CCI	2021TC16RFCB007
Naslov	(Interreg VI-A) Mađarska-Hrvatska *Naslov programa ne odražava suglasnost država članica u pogledu strukture upravljanja programom (važi za cijeli dokument).*
Inačica	1.0
Prva godina	2021.
Posljednja godina	2027.
Prihvatljivo od	1. siječnja 2021.
Prihvatljivo do	31. prosinca 2029.
Broj odluke Komisije	
Datum odluke Komisije	
Broj odluke o izmjeni programa	[20]
Dan stupanja na snagu odluke o izmjeni programa	
Regija NUTS obuhvaćena programom	HR021 - Bjelovarsko-bilogorska županija HR022 - Virovitičko-podravska županija HR023 - Požeško-slavonska županija HR025 - Osječko-baranjska županija HR026 - Vukovarsko-srijemska županija HR061 - Međimurska županija HR062 - Varaždinska županija HR063 - Koprivničko-križevačka županija HU223 - Zala HU231 - Baranya HU232 - Somogy
nit	A

1. Zajednička programska strategija: glavni razvojni izazovi i politički odgovori

1.1. Programsko područje

Upućivanje: članak 17. stavak 3. točka (a), članak 17. stavak 9. točka (a)

Granica između Mađarske i Hrvatske obuhvaća 31.085 km^2 i oko 1,99 milijuna stanovnika (2019.), od kojih 47% živi u Mađarskoj, a 53% u Hrvatskoj. Uključuje tri mađarske županije – Zala, Somogy i Baranya – i osam hrvatskih – Bjelovarsko-bilogorska, Koprivničko-križevačka, Međimurska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Varaždinska, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska. Na mađarskoj strani programskog područja Somogy je najveća, a Baranya najmnogoljudnija. Programsko područje uglavnom je ruralno, s nekoliko malenih i srednjih gradova. Dva velika urbana centra – Pečuh u Mađarskoj i Osijek u Hrvatskoj – nalaze se istočno od područja.

1.2. Zajednička programska strategija: Sažetak glavnih zajedničkih izazova, uzimajući u obzir gospodarske, socijalne i teritorijalne razlike i nejednakosti, zajedničke potrebe za ulaganjima te komplementarnost i sinergije s drugim programima i instrumentima financiranja, pouke iz prijašnjih iskustava te makroregionalne strategije i strategije morskih bazena ako je programsko područje u cjelini ili djelomično obuhvaćeno jednom strategijom ili više njih.

Referenca: članak 17. stavak 3. točka (b), članak 17. stavak 9. točka (b)

Demografija

U programskom je području gustoća stanovništva ispod europskog i odnosnih nacionalnih prosjeka. Na mađarskoj strani Somogy ima najmanje stanovništva. U Hrvatskoj Međimurska županija i Varaždinska županija imaju više stanovnika od nacionalnog prosjeka u usporedbi sa srednjim dijelom državnog područja, dok su istočne županije bliže hrvatskom prosjeku (72 stanovnika na km^2). U cijelom programu u proteklom desetljeću broj stanovnika se općenito smanjio za 4 – 15%. Pad stanovništva u programskom području iznosio je 167.000 ljudi (113.000 na hrvatskoj strani i 54.000 na mađarskoj strani). Ovaj se trend ubrzava. Najdramatičniji pad stanovništva zabilježen je u Vukovarsko-srijemskoj županiji (-15,1% u usporedbi s 2011.), no i u Požeško-slavonskoj županiji došlo je do značajnog pada u broju stanovnika (-14.,1%) u usporedbi s hrvatskim prosjekom od -4,9%. U tri mađarske županije došlo je do sličnog pada stanovništva od 5 do 7%.

Odljev mozgova značajan je rezultat depopulacije, koji dovodi do povećanja udjela starijeg stanovništva i smanjenja udjela mlađeg, zbog čega kvaliteta i broj dostupne radne snage dodatno pada. Omjer gospodarske ovisnosti starijeg stanovništva među tri mađarske županije najpovoljniji je u Baranyji: iznosi 30,9% (2019.), čime je veća od nacionalnog prosjeka (29,3%). Prosječni omjer gospodarske ovisnosti u Hrvatskoj jest 31,6%, ali mijenja se iz županije u županiju u pograničnom području. Na mađarskoj je strani udio mladih do 19 godina starosti 2 – 3% niži od europskog prosjeka. U županijama Zala i Somogy udio osoba između 20 i 34 godina starosti isto je tako niži od europskog prosjeka za 2% odnosno 1%.

U pograničnom području zastupljen je širok raspon različitih narodnosti. U Baranyji je 6,6% stanovništva njemačko, 4,5% romsko, a 1,8% hrvatsko. U Somogyju je registrirano 5,3%, a u Zali 2,6% Roma. Najveći udio stanovništva romske manjine može se pronaći na rubovima regije, blizu granice. Hrvatski dio granice ima 9,58% nacionalnih manjina, od kojih je najveća srpska (4,36%), a slijede je bošnjačka, talijanska, albanska i mađarska (ispod 1%). Od osam županija obuhvaćenih programskim područjem, Vukovarsko-srijemska ima najveći postotak manjina (oko 20,3%), od kojih su 15,5% Srbi. Značajan broj romskih stanovnika živi u Međimurskoj županiji (4,49%). U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji prisutna je značajna češka manjina (5,25%) uz 6,31% srpskog stanovništva.

Prostorna struktura

Pogranično područje djelomično je okruženo vodnim sustavima: Balatonskim jezerom na sjeveru, Dunavom na istoku i Savom na jugoistoku. Državna granica Mađarske i Hrvatske pretežno slijedi rijeke Muru i Dravu. Programsko područje sastoji se uglavnom od brda i plodnih ravnica uz rijeke. U sredini hrvatskog dijela smješteno je Slavonsko gorje (Papuk visine 953 m, a Psunj 983 m) s prostranim šumama. Najviša je planina Ivanščica (1.059 m) u najzapadnijem dijelu programskog područja. Brdo Mecsek (682 m) nalazi se u županiji Baranyji u Mađarskoj, sjeverno od grada Pečuha. Nadalje je potrebno spomenuti planinu Kalnik u zapadnom dijelu hrvatske strane (642 m). Programsko područje uglavnom je ruralno i u njemu su samo četiri grada s preko 50.000 stanovnika: jedan u Hrvatskoj (Osijek) i tri sjedišta županije u Mađarskoj (Pečuh, Kaposvár i Zalaegerszeg). U tom su krugu četiri funkcionalna urbana područja, od kojih je najveće Pečuh s 250.000 stanovnika. Funkcionalno urbano područje Osijeka ima 170.000 stanovnika, a Kaposvár i Zalaegerszeg imaju svaki po 110.000 stanovnika.

Područje je obilježeno sustavom disperziranih malih naselja. Na mađarskoj strani Baranya i Zala imaju najdisperziraniju strukturu naselja. Na hrvatskoj strani zapadne županije imaju izrazito visok broj naselja, dok su Osječko-baranjska županija i Vukovarsko-srijemska županija obilježene znatno manjom gustoćom naselja. Temelj mreže naselja čine gradići s brojem stanovnika između 10.000 i 50.000 (devet u Mađarskoj i deset u Hrvatskoj). Potrebno je napomenuti i da su mađarski gradići uz granicu (Lenti, Letenye, Csurgó, Barč, Sellye, Siklós) redom relativno mali urbani centri s vrlo ograničenim uslugama. Na Hrvatskoj je strani Varaždin važna vrata prema sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Bjelovar, Čakovec, Daruvar, Đakovo, Koprivnica, Križevci, Požega, Vinkovci, Virovitica i Vukovar imaju svaki više od 10.000 stanovnika i djeluju kao regionalni centri srednje veličine, no imaju ograničene kapacitete za pružanje usluga i objekata na regionalnoj razini.

Gospodarstvo i inovacije

S obzirom na odnosnu državu i europske prosjeke, pogranično područje zaostaje. Gospodarstvo ima niske stope rasta, a nejednakosti u pograničnom području su velike. Županije s boljim gospodarskim rezultatima dosegle su barem polovicu prosječne europske stope rasta posljednjih godina. To su Zala, Varaždinska županija i Međimurska županija. Osječko-baranjska županija je iznimka, s višom stopom na jugoistočnoj strani. Općenito se može reći da se na području opaža razlika na liniji istoka i zapada u pogledu gospodarske aktivnosti i proizvodnje. S obzirom na gospodarske trendove od 2007. do 2017., nijedna država nije se uspjela oporaviti od gospodarske krize 2008. i 2009.

Što se tiče izdataka za istraživanje i razvoj, pogranično područje Mađarske i Hrvatske vrlo je slično situaciji uz obje države u cjelini. Izdaci za istraživanje i razvoj iznosili su oko 1,07% BDP-a u kontinentalnoj Hrvatskoj i 0,5 – 1% u dvije mađarske regije NUTS 2. Na razini županija, izdaci za istraživanje i razvoj u Mađarskoj najviši su u Baranyji, gdje su u 2010. iznosili 0,8% BDP-a, što je čak ispod nacionalne brojke od 1,16% i manje od polovice stope od 2% u EU-27. U Zali je ta brojka četvrtina one u Baranyji (0,2%), a u Somogyju još polovica toga (0,4%). U Baranyji su tijekom prošlog desetljeća prevladale negativne tendencije pa je Baranya izgubila svoju važnost u usporedbi s drugim centrima za istraživanje i razvoj u toj državi.

Uzimajući u obzir rezultate Regionalnog pokazatelja uspješnosti u inovacijama u 2019., uspješnost u inovacijama u obje je države ispod europskog prosjeka. S obzirom na razdoblje od 2011. do 2019., uspješnost u inovacijama pala je za 5% u zapadnom Podunavlju, porasla za 2,8% u južnom Podunavlju u Mađarskoj i pokazuje blagi rast od 1,7% u kontinentalnom dijelu Hrvatske.

Izdaci poduzeća za istraživanje i razvoj (BERD) u porastu je i u Mađarskoj i u Hrvatskoj, iako je rezultat Hrvatske daleko ispod europskog prosjeka: BERD u 2018. za Mađarsku kao postotak BDP-a iznosi 1,16%, dok za Hrvatsku u 2018. iznosi 0,57%. Europski prosjek za BERD/BDP je 1,41%. Što se tiče intramuralnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD), obje su države ispod europskog prosjeka, no istovremeno prolaze kroz blagi rast. U Mađarskoj GERD kao postotak BDP-a iznosi 1,53%, a u Hrvatskoj 0,97% prema posljednjim podacima iz 2018. Europski prosjek iznosi 2,11%, što pokazuje da obje države zaostaju za njime.

Mađarska je ispod europskog prosjeka i u indeksu integracije digitalnih tehnologija i s obzirom na indeks pokretača digitalne transformacije. Hrvatska je blizu europskog prosjeka u indeksu integracije digitalnih tehnologija, no značajno ispod europskog prosjeka u indeksu pokretača digitalne transformacije. S obzirom na e-trgovinu, Mađarska ima 8. najniži rezultat među državama članicama EU-a. Hrvatska je malo iznad europskog prosjeka. U globalnom indeksu inovacija Mađarska je u 2019. imala 33. mjesto, a Hrvatska 44.

Na mađarskoj su strani aktivnosti istraživanja i razvoja koncentrirane u Pečuhu i u manjoj mjeri u Zalaegerszegu, Keszthelyju, Kaposváru i Nagykanizsi. Sveučilište u Pečuhu jedno je od najvećih sveučilišta u državi izvan Budimpešte. Zbog toga je broj akademski obrazovanih ljudi u Baranyji deset puta viši nego u Somogyju i Zali. Sveučilišne istraživačke skupine radne na različitim znanstvenim domenama. Kampusi Mađarskog sveučilišta poljoprivrede i bioloških znanosti u Kaposváru i Keszthelyju omogućuju potencijal istraživanja, razvoja i inovacija u području poljoprivrede. Panonsko sveučilište ima i kampus u Nagykanizsi. Na hrvatskoj je strani najsnažniji sveučilišni centar s istraživačkim potencijalom Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera s različitim fakultetima. Drugo značajno hrvatsko sveučilište u pograničnom području jest Sveučilište sjever u Varaždinu i Koprivnici, posebno s fokusom na inženjerstvo. Unatoč prisutnosti viših obrazovnih ustanova, prema dostupnoj rang-listi QS-a na topuniversities.com, programskom području nedostaju sveučilišta i istraživački centri koji bi bili međunarodno relevantni ili koji bi bili ocijenjeni na navedenome mrežnome mjestu.

Gospodarski razvoj i regionalni operativni programi u programskom razdoblju 2007. – 2013. podržavaju razvoj klaster organizacija u Mađarskoj. Trenutačno u Mađarskoj postoji 25 akreditiranih klastera, od kojih mnogi djeluju i u programskom području. Ispitno područje ZalaZone blizu Zalaegerszega nudi izvrsnu mogućnost da bude gospodarski pokretač za automobilsku industriju. S obzirom na poslovnu infrastrukturu koja se razvija pomoću europskih fondova, Varaždin ima dva tehnološka parka i dvije ustanove višeg obrazovanja. Međimurska županija ima Tehnološki i inovacijski centar Međimurje, čiji je fokus primarno na informacijske i komunikacijske tehnologije i koji blisko surađuje s fakultetom u Varaždinu (uz suradnju s Međimurskim veleučilištem). Belišće, Bjelovar, Donji Miholjac, Đurđevac, Koprivnica, Osijek, Vinkovci, Virovitica i Vukovar imaju tehnološke i poslovne inkubatore. Nedavno je razvijeno još tehnoloških parkova: Tehnološko-inovacijski centar u Koprivnici, tehnološki park u Križevcima i Tehnološki i inovacijski centar u Virovitici.

U većini županijskih razvojnih strategija predmetnih hrvatskih županija priznaje se nedovoljna orijentacija regionalnih poduzeća prema istraživanju i razvoju kao razvojna slabost te se planiraju mjere koje bi trebale poboljšati situaciju. U Hrvatskoj je razvijen skup klastera konkurentnosti. Pogranično područje svojom tehnologijom i znanošću relativno malo doprinosi regionalnom gospodarstvu, što samo po sebi zahtijeva unapređenje uvjeta kako bise podigla razina bliže europskim standardima na nacionalnoj i regionalnoj razini. Prepreke u ovom području pojavljuju se zbog manjka poslovnih i poduzetničkih vještina, niske aktivnosti istraživanja i razvoja, manjka stručnjaka i zajednica, slabe dostupnosti tehnologija ili ograničenog pristupa financiranju.

Poduzetnička gustoća viša je na mađarskoj strani, no nijedna od županija ne doseže nacionalni prosjek. Najviši broj djelatnih poduzeća može se pronaći u Baranyji, a najniži u Somogyju. Hrvatski dio programskog područja daje razmjerno slabu sliku s obzirom na gustoću poduzeća u usporedbi s mađarskim i hrvatskim nacionalnim prosjecima. S obzirom na gustoću aktivnih poduzeća jasno se izdvajaju Međimurska županija i Varaždinska županija. Poslovna aktivnost premašuje prosjek programskog područja u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji i Osječko-baranjskoj županiji. Na pogranično područje na obje strane nema velikih poduzeća.

Na rang-listi indeksa globalne konkurentnosti u 2019. Hrvatska je 63., što je pomak za pet razina u odnosu na

prethodnu godinu, dok je Mađarska 47., što je pad u odnosu na 2018. Obje su na dnu indeksa u usporedbi s ostalim državama članicama EU-a. Iskustvo politike kohezije u Mađarskoj pokazuje da su sredstva centraliziranih operativnih programa za inovacije te razvoj malog i srednjeg poduzetništva manje dostupna u programskom području.

Između hrvatskih i mađarskih trgovačkih društava u pograničnom području niska je razina poslovne suradnje. Uvoz i izvoz između dvije države prilično je nizak s obzirom na poslovne prilike, a ukupna vrijednost izvoza i uvoza prerađenih dobara ostaje ispod 1 milijarde eura godišnje. Iako je Mađarska među prvih deset država za Hrvatsku s obzirom na međunarodnu trgovinu, Hrvatska je tek 17. najvažnija izvozna država za Mađarsku. Pogranično područje ne igra značajnu ulogu u međunarodnoj trgovini između dvije države, koja je koncentrirana uglavnom u glavnim gradovima i na jadranskoj obali.

Važniju ulogu na tom području igra poljoprivreda. S obzirom na bruto dodanu vrijednost, osim Međimurske županije, sve su županije iznad nacionalnih prosjeka. Trend se na hrvatskoj strani općenito smanjuje u odnosu na 2007. dok na mađarskoj strani uloga poljoprivrede, šumarstva i ribarstva postojano raste od 2007. Glavna su poljoprivredna područja izvrsna kakvoća zemljišta i tla uz rijeke Dunav i Dravu. Zaposlenost u primarnom sektoru očitija je na Hrvatskoj strani (16,59%, a u Mađarskoj 7,54%), no sa snažnim negativnim trendom od 2007. Pad zaposlenosti u primarnom sektoru posebno je izražen u slavonskim županijama, gdje je poljoprivreda tradicionalno bila ključni sektor. Udio poljoprivrednih poduzeća iznad je prosjeka među aktivnim poduzećima. Najviši je udio u Somogyju, a slijedi ga Virovitičko-podravska županija na hrvatskoj strani. Udio oranica u uporabi zemljišta općenito je viši na mađarskoj strani, no na hrvatskoj strani viši je udio šuma. Zala i Somogy dvije su najpošumljenije županije u Mađarskoj, no u Baranyji i na hrvatskoj strani ima proširenih šuma.

Neki dijelovi hrvatskog programskog područja još su uvijek minirani, uglavnom u Osječko-baranjskoj županiji, no od mina su već očišćeni značajni dijelovi, između ostalog financiranjem prekogranične suradnje.

Zajednička vrijednost područja jest visoka razina vinogradarstva i proizvodnje vina. Na mađarskoj su strani smještene dvije vinske regije s četirima podregijama, a unutar pograničnog područja protežu se tri vinske ceste, uključujući Vinsku cestu Villány-Siklós. U hrvatskom dijelu pet vinogradarskih područja proizvodi visokokvalitetna vina, a tu su i brojne vinske ceste.

S obzirom na sektorski fokus i strukturu gospodarstava u pograničnom području, podaci strukturne statistike o poslovanju pokazuju da kontinentalna Hrvatska ima relativno snažniji fokus na proizvodnu, veleprodaju, maloprodaju te djelatnosti smještaja i posluživanja hrane. Zapadno Podunavlje i južno Podunavlje imaju snažniji relativni fokus na građevinu te profesionalne, znanstvene i tehničke aktivnosti. S obzirom na udio zaposlenika, kontinentalna Hrvatska ima relativno snažniji fokus na veleprodaju, maloprodaju, IKT te profesionalne, znanstvene i tehničke aktivnosti. Podaci na razini županija upućuju na snažnu prisutnost proizvodne industrije u Mađarskoj, a slijede je Međimurska županija i Koprivničko-križevačka županija. Na mađarskoj je strani Zala predvodnica među županijama, sa 102% nacionalnog prosjeka, a slijede je Somogy i Baranya.

Što se tiče uslužnog sektora u bruto dodanoj vrijednosti, u programskom području Osječko-baranjska županija ima najsnažniji položaj (60,2%), dok Međimurska ima najniži. Na mađarskoj su strani sve županije iznad 60%. Najviše je uslužno orijentirana Baranya sa 66,4% GVA, s relativno visokom prisutnošću vladinih usluga i nižim udjelom poslovnih usluga.

Mađarsko-hrvatsko pogranično područje ne pokazuje znakove stvarne sektorske specijalizacije. Tamo posluje većina segmenata prerađivačke industrije. Među njima valja spomenuti prehrambenu industriju, strojeve i značajne kapacitete pogona za sklapanje elektronike. Zbog nedostatka velikih poduzeća opravdana je nesektorska potpora malim i srednjim poduzećima, kao i jačanje već etabliranog poljoprivrednog sektora, što potencijalno može ojačati kapacitete i tržišni udio lokalnih poduzeća.

Glavni izazov na pograničnom području jest niska razina inovacije i suradnje među gospodarskim akterima, što se može potaknuti prekograničnoim suradnjom kroz poticanje prekogranične trgovine među malim i srednjim poduzećima, kao i pokretanjem zajedničkih inovacijskih projekata među poduzećima koja posluju u pograničnom području, uz moguće uključivanje lokalnih sveučilišta.

Turizam

Važni turistički magneti su Balatonsko jezero i toplice u Zali (Hévíz, Kehidakustány, Lenti, Zalakaros, Zalaszentgrót), kao i u Baranyi (Harkány, Magyarhertelend, Siklós, Sikonda, Szigetvár) i Somogyju (Barč, Csokonyavisonta, Igal, Marcali, Nagyatád). Na hrvatskoj se strani ističu Bizovac, Daruvar, Sveti Martin na Muri i Varaždinske Toplice u sektoru toplica i *wellnessa*. Ciljna skupina tih usluga prvenstveno su domaći turisti, no neke destinacije privlače i značajni broj stranih posjetitelja.

Biciklistički promet i turizam u pograničnom području prisutan je uglavnom zbog mreže EuroVelo u spoju s mađarskim i hrvatskim biciklističkim stazama. Iako je većina trasa na postojećoj infrastrukturi, opsežno znakovlje prema normama mreže EuroVelo i popratne usluge uglavnom izostaju.

S obzirom na turističke smještajne kapacitete hrvatska strana značajno zaostaje za mađarskim županijama. Više od 92% smještajnih kapaciteta (kreveti, uključujući trajne i dodatne) nalazi se na mađarskoj strani, njih 70% u četiri okruga uz Balatonsko jezero. Izvan tih okruga najznačajniji su kapaciteti u područjima Nagykanizse, Pečuha i Siklósa. Na hrvatskoj se strani najveći smještajni kapaciteti u Osječko-baranjskoj županiji i Međimurskoj županiji, a slijede ih Vukovarsko-srijemska županija i Međimurska županija.

U Mađarskoj uloga turizma u Zali i Somogyju izvanredna je s obzirom na broj gostiju. To je ponajviše zbog dostupnosti vodâ: Balatonskog jezera i toplica. Na tom području broj domaćih gostiju premašuje broj stranih, a najveći broj stranih gostiju zabilježen je u Zali. Toplice od međunarodne važnosti su Harkány, Hévíz, Lenti i Zalakaros, no posluje i nekoliko drugih toplica. Neke druge važne turističke destinacije nalaze se u središtu županije Baranyje: područje Pečuh-Mecsek-Siklós-Harkány, gdje kultura i gastronomija doprinose turističkom prometu. Pečuh sa svojim crkvenim (katedrale, crkve, samostani, džamija) i sekularnim (dvorci i tvrđave) zdanjima privlači brojne goste. U Somogyju i Zali lovački turizam također igra ulogu u privlačenju turista iz zemlje i inozemstva.

S obzirom na broj turističkih noćenja na mađarskoj strani Međimurska županija rastuća je destinacija kontinentalnog turizma s visokim brojkama noćenja po glavi stanovnika, a slijedi je Varaždinska županija. U apsolutnim brojkama naposjećenija je županija Osječko-baranjska, gdje je Baranja posebno poznata po svom seoskom turizmu i gastronomiji, dok je Bjelovarsko-bilogorska županija poznata po turizmu temeljenom na toplicama u Daruvaru. U broju turističkih noćenja proces oporavka počeo je u 2011. i trajao do 2019., kad je pandemija COVID-19 pogodila pružatelje turističkih usluga i u pograničnom području.

Iako uže područje uz granicu pruža izvrsne uvjete za ekološki turizam i zajednički razvoj proizvoda, kapaciteti i usluge nisu jednako razvijeni u svim dijelovima programskog područja. Stoga bi razvoja trebalo biti u područjima s manje razvijenim turističkim potencijalom, s fokusom na bogatu prirodnu i kulturnu baštinu, s ciljem razvoja uspješnog prekograničnog proizvoda s transnacionalnom vidljivošću, u skladu sa Strategijom EU-a za dunavsku regiju (EUSDR).

U prekograničnom području nalazi se nekoliko područja *Natura 2000*, koja su spojena unutar Prekograničnog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav, čiji se dijelovi protežu u Austriju, Sloveniju i Srbiju. Područja za planinarenje u Mađarskoj uključuju brda Mecsek, područje Siklós-Villány, šume Somogyja (Zselic), Kis-Balaton i brda Zala. Na hrvatskoj su strani Kopački rit, Papuk, Ivanščica, Krndija, brda Bilogore, Kalnik, Spačvanski bazen, Arboretum Opeka i Međimurska prirodna područja sa značajnim turističkim potencijalom.

Okoliš i energetika

Globalne klimatske promjene sve se više osjećaju u Europi i programskom području. Kako bi se izbjegli ozbiljni i nepovratni utjecaji klimatskih promjena, globalno zatopljivanje mora se ograničiti na ispod 2 °C u usporedbi s predindustrijskom razinom. Stoga je EU 2021. usvojila Strategiju prilagodbe klimatskim promjenama, kojoj su slijedile nacionalne i regionalne strategije prilagodbe. Mađarska je usvojila svoju nacionalnu strategiju za razdoblje 2018. – 2023. s pogledom na 2050. U Hrvatskoj je usvojena Strategija prilagodbe klimatskim promjenama do 2040. s pogledom na 2070. U Mađarskoj su razvijene i županijske strategije. Klimatske promjene mogu dovesti do projicirane promjene temperature, promjene rasporeda oborina. Posebno u državama Sredozemlja rizik od ljetnih suša može se povećati svugdje, dok oborine u drugim dijelovima godine mogu dovesti do plavnih bujica i plavljenja rijeka. Usporedno s time, klimatske promjene negativno utječu na biološku raznolikost te dovode do povećanog širenja i prisutnosti invazivnih vrsta. Svi ti fenomeni mogu imati ozbiljan učinak na izgrađeni okoliš, gusto naseljena područja, prirodne ekosustave i poljoprivrednu proizvodnju. Suradnja uspostavljena u okviru EUSDR-a igra ključnu ulogu u koordinaciji mjera ublažavanja.

Pogranično područje Mađarske i Hrvatske obilježeno je ponešto povoljnim ekološkim uvjetima. Međutim, zbog globalnih ekoloških trendova i utjecaja klimatskih promjena potrebni su dodatni napori kako bi se osigurala zaštita ekoloških dobara na programskom području.

Kvaliteta zraka općenito se smatra zadovoljavajućom na tom području, iako je područje Pečuha u Baranyji još uvijek iznad nacionalnog prosjeka onečišćenja. U Hrvatskoj je kvaliteta zraka uglavnom zadovoljavajuća, a veći gradovi pograničnog područja kao što je Osijek nisu zahvaćeni onečišćenjem u većim razmjerima.

Pogranično područje obilježeno je uglavnom trima vodnim sustavima koji su koncentrirani kod Dunava na istočnoj strani, kod Drave i Mure duž granice i kod Balatonskog jezera na sjeveru Somogyja i Zale. U većinu tih sustava je intervenirano, no nedavno su uloženi veliki napori kako bi se obnovili i očuvali prirodni riječni bazeni, kao i kako bi se rehabilitirali karakter i prirodno okruženje. Sva tri vodna sustava pate od velike promjenjivosti vodenog toka. Drava čini granicu između Mađarske i Hrvatske duž 145 km. Niži tok Mure i Drave čine 380 km relativno prirodnog i slobodnog vodenog toka. Poplave su još jedna prijetnja, posebno oko Mure i Drave, gdje nisu dostupna mjesta prirodnog zadržavanja vode. Zbog visokih oborina kod gornjeg bazena Drave, rijeka je u gornjem toku podložna visokom riziku od poplava. Duž nižeg toka u Prirodnom parku Kopački rit često dolazi do dugotrajnih poplava koje se zadržavaju oko 100 dana ili dulje.

Šume na tom području predstavljaju dobro ne samo za turizam, već i za drvnu industriju i proizvodnju energije iz biomase. Županije unutar pograničnog područja dobro su pošumljene, posebno županije Zala, Somogy, Virovitičko-podravska, Koprivničko-križevačka i Vukovarsko-srijemska.

Prekogranični rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav koji je zaštitio UNESCO proteže se duž navedenih rijeka. U okviru Dunavskog transnacionalnog programa financirano je nekoliko projekata na tom području, koji imaju potencijal kapitalizacije u prekograničnoj suradnji.

Kako je navedeno u Ažuriranom izvješću o kružnom gospodarstvu iz 2019., Mađarska planira integrirati načela kružnoga gospodarstva u tekuću strategiju gospodarskog razvoja, no opća svijest o konceptu i važnosti kružnoga gospodarstva gotovo je nepostojeća. U Hrvatskoj se uvođenje načela kružnoga gospodarstva suočava s preprekama u pogledu gospodarenja otpadom. Što se tiče dodane vrijednosti koju ostvaruje kružno gospodarstvo, u usporedbi s europskim prosjekom od 1% BDP-a u Mađarskoj je ona 0,98%, a u Hrvatskom 1,27%.

Mađarska strana pograničnog područja ima gotovo 100%-tnu razinu pristupa javnoj vodoopskrbi, no „komunalni jaz“ ostaje neriješen problem. Prisutnost vode obrađene u trećerazrednim sustavima obrade otpadnih voda značajno se razlikuje u programskom području. Razina spojenosti stanovništva na vodoopskrbni sustav u Hrvatskoj zadovoljavajuć je (86 – 94% stanovništva). Međutim, razina spojenosti na trećerazredni kanalizacijski sustav nije zadovoljavajuća. Postotak ljudi koji su spojeni na infrastrukturu za otpadne vode jest 53%., dok 56% ima mogućnost spojiti se na infrastrukturu za otpadne vode. Hrvatska je u pregovorima postigla prijelazno razdoblje za usklađivanje s direktivama o sustavima vodoopskrbe i odvodnje do 2023.

Posljednjih je godina opažena blag, ali ne i postojan pad proizvodnje krutog otpada. Međutim, udio recikliranog otpada je nizak (prosječno 23% – najniži u Zali, a oko 40 – 45% u Somogyju i Baranyji). Udio spaljenog otpada minimalan je. Razvoj sustava gospodarenja otpadom doprinijet će višem udjelu recikliranja i proizvodnje energije u budućnosti. U Hrvatskoj su Koprivničko-križevačka županija, Međimurska županija i Varaždinska županija (plus Krapinsko-zagorska županija) zajednički uspostavile regionalni centar za gospodarenje otpadom, dok druge županije još nisu uspostavile takve centre. Razlike među pojedinačnim županijama ogromne su: Međimurska županija najnaprednija je u Hrvatskoj po odvajanju otpada (25,8%), dok je Vukovarsko-srijemska županija među najmanje razvijenima (samo 3,1% zasebno prikupljenog otpada). Hrvatska nije ispunila cilj 50% recikliranog otpada do 2020. i potrebni su dodatni napori u idućem razdoblju.

Ukupna potrošnja energije smanjivala se do 2014., a zatim porasla do 2018. U posljednjih 10 godina potrošnja energije u kućanstvima pokazala je snažan rast, od 16% do 35% ukupne potrošnje energije, i odgovorna je za najviši udio u obje države. Većina zgrada ne udovoljava tehničkim propisima za energetsku učinkovitost zgrada.

Većina zgrada ne udovoljava tehničkim propisima, stoga je energetska učinkovitost, koja znači omogućavanje minimalne potrošnje energije za optimalnu udobnost življenja i uporabe zgrade, vrlo važna.

Opaža se velika energetska ovisnost o fosilnim gorivima, posebno nafti i prirodnom plinu, a u obje države 80%

dolazi iz uvoza. Preko dvije trećine ukupne opskrbe energijom temelji se na fosilnim izvorima energije u obje države. Udio obnovljivih izvora energije viši je u Hrvatskoj – 22%.

S obzirom na obnovljive izvore energije, relativno visoka pošumljenost pograničnog područja predstavlja znatan potencijal za energiju iz biomase. To doprinosi činjenici da velika većina obnovljivih izvora energije dolazi od krutih biogoriva (80% u Mađarskoj, 66% u Hrvatskoj), uglavnom drva za ogrjev, a njegov udio nije se promijenio u posljednjih 10 godina.

U Hrvatskoj hidroenergija igra važnu ulogu u proizvodnji električne energije i čini 24% ukupne proizvodnje energije. U pograničnom području rijeke Mura i Drava nose važan hidroenergetski potencijal. Na rijeci Dravi rade tri hidroelektrane u Hrvatskoj – u Varaždinu, Čakovcu i Donjoj Dubravi. Izgradnja daljnjih hidroelektrana nije uključena u regionalne strateške razvojne planove na Hrvatskoj strani. Prekogranično područje obilježeno je visokim potencijalom iskorištavanja solarne energije. Potencijal je visok zbog velikog broja sunčanih dana kroz godinu, što je najizraženije u Baranyji i Osječko-baranjskoj županiji.

Postoji velik potencijal za geotermalnu energiju zbog prirodnih resursa. Dijelovi Somogyja i Zale, kao i sjeverni dio državnog područja Hrvatske, leži u gornjem Panonskom bazenu, gdje podzemne vode imaju geotermalni gradijent između 5 i 7 °C na 100 m. Taj sloj termalnih voda nalazi se relativno plitko pa se geotermalna energija iz tih izvora može iskorištavati povoljno. Kroz transnacionalne projekte (Interreg Dunav) provedeno je nekoliko istraživanja o postojećem potencijalu, koja su potvrdila povoljne uvjete u tom području. U Mađarskoj se geotermalna energija iskorištava u nekoliko gradova u pograničnom području za grijanje u okrugu, dok je u Hrvatskoj navedeni udio geotermalne energije u ukupnoj proizvodnji energije iz obnovljivih izvora prilično nizak. Međutim, posljednjih je godina pokrenuto nekoliko projekata, primjerice geotermalna elektrana Velika 1 u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Grad Virovitica provodi istraživanja na već definiranim bušotinama u Virovitici (kroz prethodno provedene projekte) s ishođenim građevinskim dozvolama, a provedba je moguća u okviru tekuće financijske perspektive.

S obzirom na to da pogranično područje ima izvrsne uvjete za energiju iz biomase, sunca i geotermalnih izvora, ono ima osjetljivu prirodu, podložno je energetskom siromaštvu i ima energetski neučinkovit fond zgrada. Stoga pogranično područje, posebno ruralna područja koja zaostaju, mogu imati koristi od zajedničkog djelovanja kroz pilot-projekte i mjere podizanja svijesti, koji mogu ostvariti stvarnu dodanu vrijednost.

Povezivost

Prema Eurostatu, pristup internetu iz kućanstava poraslo je u obje države od prosječnih 45% u 2007. na 83% u 2019., dok se broj pojedinaca koji se nikad nisu poslužili računalom smanjio za 2 – 4% u obje države u razmatranim područjima NUTS 2. Indeks digitalnoga gospodarstva i društva (DESI) u Pregledu digitalnih rezultata Europske komisije pokazuje da su obje države ispod europskog prosjeka i među posljednjih deset na ljestvici. Prema Izvješću o mjerilima e-vlade u 2020., s obzirom na e-vladu Mađarska se smatra u skladu s prosjekom, dok je Hrvatska u ponešto višoj kategoriji penetracije internetskih javnih usluga, no zaostaje s obzirom na digitalizaciju (internetsku dostupnost javnih usluga). prema podacima iz 2017. i 2018., usluge e-zdravstva nešto su naprednije u Hrvatskoj.

Stanovništvo pograničnog područja ima vrlo ograničen pristup prekograničnim željezničkim uslugama s vrlo niskim brojem vlakova i nepovoljnim trajanjem putovanja, no uvjeti su ponešto bolji na mađarskoj strani. Željeznička os pograničnog područja jest sredozemni koridor mreže TEN-T, koji prolazi kroz pogranično područje (Koprivnica-Gyékényes-Kaposvár), no većina prometa odvija se duž Balatonskog jezera, izbjegavajući unutarnji dio pograničnog područja. Željeznička linija Budimpešta-Pečuh-Osijek, kao dio sveobuhvatne mreže (koridor V/c) tek je sekundarnog značaja iz transnacionalne perspektive.

Iz perspektive cestovne infrastrukture, prekogranično područje nalazi se u trokutu triju elemenata TEN-T mreže: sredozemnog TEN-T koridora V/b (E71, A4-M7), koridora X (E70, A3) i koridora V/c (E73, A5-M6). Zapadni dio pograničnog područja ima dobru povezivost s mrežom cestovne infrastrukture zapadne Europe, no područje pati od problema u vezi s kapacitetima. Pristupačnost istočne periferije značajno je unaprijeđena razvojem autocesta, no prekogranična dionica između Osijeka i Mohača još uvijek nedostaje. Pristupačnost županijskih središta značajno je unaprijeđena. Kaposvár je spojen brzom cestom na M7, a slično je u izgradnji prema Zalaegerszegu. Produljenje autoceste M60 od Pečuha prema Barču (državna granica) također je u planu. Na hrvatskoj strani izgrađena je nova državna cesta D10 (A4-Vrbovec-Križevci), a u pripremi je njeno produljenje do Koprivnice. Državna cesta D12 također je izgrađena između Vrbovca i Farkaševaca, a u planu su i radovi prema Bjelovaru. Krajnja točka ceste D12 trebao bi biti granični prijelaz Terezino Polje kao

učinkovita veza između Zagreba i Pečuha. Unatoč novoizgrađenim dionicama, horizontalna povezanost na trenutačnoj unutarnjoj cestovnoj mreži ima uska grla. Glavna podravska cesta D2 izgrađena je sa zaobilaznicama oko glavnih centara (Osijek, Virovitica), no horizontalna povezanost ostaje nedjelotvorna. Na sličan način, na mađarskoj je strani veza između Pečuha i Zalaegerszega omogućena cestama niskoga kapaciteta. Izolirana situacija srednjeg dijela pograničnog područja značajno utječe na unutarnju koheziju pograničnog područja u cjelini.

Granica između Hrvatske i Mađarske posebno je nepropusna. Prosječna udaljenost između graničnih prijelaza je 62 km, a najdulja 72 km. Zbog toga su okruzi Sellye i Szentlőrinc, kao i dio Szigetvára i Slatine na hrvatskoj strani izolirani od druge strane granice. Ta je okolnost općenita prepreka prekograničnoj mobilnosti i zapošljavanju, a pogoršana je činjenicom da je mađarsko-hrvatska granica još uvijek šengenska granica sa strogom graničnom kontrolom. Od stalnih graničnih prijelaza, prijelaz na autocesti Goričan-Letenye ima najintenzivniji promet, s 55,5% ukupnog prometa i rastućim trendom. Prijelaz Duboševica-Udvar ima sekundarnu ulogu, s udjelom od 16% i pozitivnim trendom. Budući da Mura i Drava čine državnu granicu na dugoj udaljenosti, otvaranje novih graničnih prijelaza zahtijevalo bi izgradnju mostova. Projekt prekogranične suradnje („MuKoBridge“, HUHR/1902/2.1.4/0002[1]) u fazi je pripreme građevinskih planova za izgradnju novog mosta između Murakeresztúra i Kotoribe.

S obzirom na redovite autobusne linije, trenutačno nema prekograničnih veza, no Flixbus nudi liniju od nekoliko mjesta u Hrvatskoj do Austrije i Njemačke.

Biciklistička infrastruktura sastoji se od dvije EuroVelo staze koje su podvrgnute značajnom razvoju. EuroVelo 6 proteže se duž Dunava, prelazi rijeku kod Mohača i nastavlja prema Vukovaru. EuroVelo 13 (Staza Željezne zavjese“ ide usporedno s granicom i graničnim rijekama: glavna trasa zapadno od Barča na hrvatskoj strani, zatim na mađarskoj strani nastavlja do Mohača. Staze se koriste različitim vrstama infrastrukture koja je korak po korak razvijena uz pomoć različitih europskih i nacionalnih fondova. Osim transkontinentalnih staza, značajan razvoj proveden je na biciklističkoj infrastrukturi na obje strane granice. Veći gradovi i područja oko njih opremljena su rastućom mrežom biciklističkih staza. Unatoč tome, brojne pojedine trase nisu spojene, mnoge staze ostaju neoznačene, nedostaje biciklistička infrastruktura kao što su biciklistička odmorišta, mostovi za pješake i bicikliste te dodatne prateće usluge duž staza kao što su smještajni i ugostiteljski objekti.

S obzirom na zračni promet, najrazvijenija zračna luka u pograničnom području je Zračna luka Osijek, koja opslužuje i redovne i čarter letove, uglavnom sezonske. Na mađarskoj je strani Međunarodna zračna luka Hévíz-Balaton najvažnija zračna luka koja opslužuje sezonske čarter letove. Sljedeća međunarodna zračna luka je Pečuh-Pogány, koja opslužuje isključivo male privatne mlažnjake.

Vodeni prijevoz relevantan je samo za istočni dio programskog područja, koji ima pristup Dunavu i jednom dijelu Drave. Dunav je dio središnje mreže TEN-T (koridor VII.). Na mađarskoj strani Mohač ima status javne luke, s nekoliko javnih i privatnih dokova, uglavnom prilagođenih rasutom teretu, no u planu je njezina nadogradnja. Mohač je ujedno šengenski granični prijelaz na Dunavu prema Hrvatskoj i Srbiji. Na hrvatskoj je strani Vukovar značajna riječna luka u kojoj je u tijeku značajan razvoj. Turističke luke manjih kapaciteta uspostavljene su u Batini, Aljmašu i Iloku. U riječnom prometu preko granice opaža se stalan pad, no s obzirom na turistička plovila promet raste od 2014. Granična rijeka Mura nije plovna za normalna putnička plovila. Drava je plovna od Barča do Osijeka samo za mala plovila, a od Osijeka do Aljmaša i za veće riječne brodove. Osijek ima status međunarodne luke na Dravi, a daljnje manje luke uključuju Barč, Drávaszabolcs i Belišće.

Fizička povezivost regije može se unaprijediti bilateralnim političkim sporazumima na razini vladâ, koji su izvan opsega ograničenog prekograničnog instrumenta za financiranje.

Socijalna uključenost

Pogranično područje obilježeno je negativnom promjenom stanovništva, negativnom neto migracijom, nepovoljnim dobnim profilom i odljevom mozgova: mlado i obrazovano stanovništvo emigrira u ostale države članice EU-a ili izvan EU-a. Stope zaposlenja dobne skupine od 20 do 64 godine starosti iznose 77,9% u zapadnom Podunavlju, 69,4% u južnom Podunavlju i 66,4% u kontinentalnoj Hrvatskoj, dok je europski prosjek 73,2%. Gospodarski rast i emigracija posljednjih godina doveli su do smanjenja stope nezaposlenosti u Hrvatskoj. Dugoročna nezaposlenost za 2018. tek je nešto viša u kontinentalnoj Hrvatskoj (3,3%) od

[1] https://muraregio.eu/mukobridge/en/

europskog prosjeka (2,4%). Stope su niže u Mađarskoj u usporedbi s EU-om, odnosno 0,6% u zapadnom Podunavlju i 2,0% u južnom Podunavlju. Najviše stope slobodnih radnih mjesta pronalaze se u sektorima „proizvodnje“, „djelatnosti administracije i podrške“ i „umjetnosti, zabave i rekreacije“ u zapadnom Podunavlju te sektorima „obrazovanja“ i „djelatnosti administracije i podrške“ u južnom Podunavlju. Prema podacima na nacionalnoj razini za Hrvatsku, najviša stopa slobodnih radnih mjesta je u sektorima „djelatnosti smještaja i usluživanja hrane“ i „javne uprave i obrane; obvezne socijalne sigurnosti“.

U županijama Baranyji (6,9%) i Somogyju (6,3%) nezaposlenost je problematična jer stopa daleko premašuje nacionalni prosjek (3,7% u 2018.), no ispod je prosjeka EU-27. Najpovoljnija situacija je u županiji Zala zbog blizine te županije austrijskom tržištu rada. U hrvatskom dijelu programskog područja izmjerena je viša stopa nezaposlenosti. Međutim, razlike između najzapadnijeg dijela i istočnog dijela ogromne su. Kao u Mađarskoj, postoji trend pada nezaposlenosti zbog emigracije mlađeg stanovništva u zapadne europske države. Prekograničnih putovanja na posao nema u značajnoj mjeri zbog nedostatka velikih poslodavaca. Nepoznavanje jezika također predstavlja ključnu prepreku.

Može se reći da produktivnost rada zaostaje za europskim prosjekom (EU: 100,1; Hrvatska: 72,2; Mađarska 69,4), što je ozbiljan problem koji utječe na ukupnu konkurentnost obiju država. U Hrvatskoj postoji zamjetljiv nesrazmjer između tržišta rada i obrazovnog sustava, što se odražava u činjenici da su većina nezaposlenih oni s 1 – 3 godine strukovnog obrazovanja. Unatoč visokoj stopi nezaposlenosti u nekim profesijama postoji nedostatak radne snage. prema dostupnim podacima, stopa aktivnosti radne snage u Hrvatskoj porasla je sa 48,8% u 2007. na 51,6% u 2017. Opaža se jačanje aktivnosti starije radne snage. U Mađarskoj, slično kao i u Hrvatskoj, neusklađenost vještina pojačava se emigracijom te odljevom mozgova bolje obrazovanih, slabim šansama na tržištu rada za niže obrazovane i teže zapošljive skupine.

OECD-ovim Programom za međunarodnu procjenu znanja i vještina učenika (PISA) procjenjuje se koliko su 14-godišnji i 15-godišnji učenici (na kraju obveznog obrazovanja) stekli ključna znanja i vještine koji su bitni za puno sudjelovanje u modernim društvima. Fokus procjene je na temeljne školske predmete prirode i društva, čitanja i matematike. U sve tri ispitane vještine učenici zaostaju u obje države. U posljednjoj procjeni (2018.) uspješnost učenika u čitanju (prosječni rezultat) iznosio je 98% prosjeka OECD-a u Hrvatskoj i u Mađarskoj. Uspješnost učenika u matematici bila je 95% u Hrvatskoj i 98% u Mađarskoj. Uspješnost učenika u prirodi i društvu bila je 96% u Hrvatskoj i 98% u Mađarskoj. Razlike u uspješnosti između 90. i 10. percentila (u bodovima) viša je u Mađarskoj. Razlike u uspješnosti šire su u školama u manjim naseljima u pograničnom području.

Organizacija institucionalnog obrazovnog sustava različita je u Mađarskoj i Hrvatskoj. Dok je u Hrvatskoj osnovno i srednje školstvo odgovornost lokalnih i regionalnih (županijskih) uprava, u Mađarskoj je država dominantni pružatelj usluga kroz Centar Klebelsberg pod okriljem Ministra ljudskih kapaciteta, a strukovno obrazovanje koordinira se kroz strukovne centre pod okriljem odgovarajućih resornih ministarstava. Zbog nedostatka financijskih kapaciteta održavatelja, javne školske ustanove često pate zbog loših fizičkih uvjeta i neprikladne opreme, koji utječu na kvalitetu obrazovanja i jednake šanse učenika iz pograničnih područja koji zaostaju.

Sveučilištima u Hrvatskoj upravlja država, dok su u Mađarskoj visokoobrazovne ustanove nedavno prenesene na javne temelje. Te ustanove bile su predmet nekoliko programa kroz europske programe pod nacionalnom upravom, no njihov potencijal za inovacije nije u potpunosti otključan. Broj studenata u visokom obrazovanju pokazuje pad u obje države. U Baranyji je najveći broj sudionika u visokom obrazovanju, iako je i taj broj pao, baš kao i u drugim županijama, djelomično zbog demografskih razloga i smanjene privlačnosti sveučilištâ u regiji. Slični trendovi opažaju se u hrvatskim ustanovama u regiji. Daljnji pad broja studenata u visokom obrazovanju može dovesti do smanjenja kapaciteta i posljedično imati negativan utjecaj na konkurentnost gospodarstva pograničnog područja. Prepreke zbog jezičnih razlika čine se višima u usporedbi s drugim pograničnim regijama u EU-u. Na mađarskoj je strani općeniti nedostatak poznavanja jezika, dok Hrvati imaju općenito bolje poznavanje engleskog. Taj jaz utječe na zapošljivost, kvalitetu radne snage i usluge koje se nude. Općenito gledajući, između pograničnih regija relativno je niska razina integracije tržišta rada.

Prosječno sudjelovanje odraslih u obrazovanju promjenjivo je i daleko ispod europskog prosjeka. U vrijednostima kontinentalne Hrvatske vidljiva je stagnacija (3,1%). Međutim, u Mađarskoj vidimo da su u promatranim NUTS 2 regijama zapadnog i južnog Podunavlja (4,4% odnosno 4,3%) stope niže od nacionalnog prosjeka (6%).

Socioekonomske nejednakosti u pristupu kvalitetnoj zdravstvenoj skrbi, obrazovanju, tržištu rada i stambenom

tržištu značajne su, što ostavlja veliki potencijal za konkurentnost neiskorištenim i usporava ukupni rast obiju država. Iako se siromaštvo u Mađarskoj smanjilo rastom gospodarstva, prema najnovijem izvješću o državi ostaju velike regionalne nejednakosti koje doprinose teritorijalnoj koncentraciji siromaštva i značajnoj socijalnoj isključenosti. Prema karti siromaštva Svjetske banke za Hrvatsku (2017.) najnerazvijenije županije nalaze se u programskom području. Kao što pokazuju najnoviji podaci Eurostata, Hrvatska je iznad europskog prosjeka s obzirom na ljude kojima prijeti rizik od siromaštva, dok je Mađarska nekako uspjela optimizirati tu stopu, iako južno Podunavlje ima najgori rezultat – 25,9%.

Što se tiče rezultata sustavâ zdravstvene skrbi u Mađarskoj i Hrvatskoj, oba su ispod europskog prosjeka. Sustav zdravstvene skrbi u Mađarskoj pati od ozbiljnog nedostatka financija, održava neučinkovite strukture, obilježen je teritorijalnim nejednakostima, nema dovoljan broj liječnika i podržava osoblje koje ima nisku razinu motivacije. Općenito govoreći, sustav ne može pratiti potražnju ni u kvaliteti ni u kvantiteti. Na nacionalnoj razini očekivano je trajanje života u Mađarskoj i Hrvatskoj niže od prosjeka Europske unije. Nacionalni prosjek u 2018. bio je 76,3 godine za obje države, dok je prosjek EU-a bio 84.

Analiza statističkih podataka sustava ustanova zdravstvene skrbi pokazuje vrlo različitu sliku u Zali i druge dvije županije u južnom Podunavlju, a posebno su brojke u Baranyji povoljne zbog prisutnosti medicinskog sveučilišta. Broj liječnika prilično je visok u Baranyji, a broj nepopunjenih praksi obiteljske medicine najniži je u Baranyji. Što se tiče broja bolničkih kreveta po glavi stanovnika, Zala i Somogy blizu su nacionalnog prosjeka, a Baranya je opet u najpovoljnijem položaju zbog kapaciteta dostupnih u Pečuhu. Kao i Mađarska, Hrvatska ima relativno nisku razinu financiranja zdravstva. Napredna zdravstvena skrb koncentrirana je u velikim centrima, posebno u Zagrebu, dok su manji gradovi često ostavljeni s temeljnom i mnogo manje tehnološki naprednom zdravstvenom skrbi. Najbolji centar za zdravstvenu skrb u hrvatskom dijelu programskog područja nalazi se u Osijeku, koji ima Klinički bolnički centar. Bolnice i ambulante u Hrvatskoj osnivaju uglavnom županije, no kliničke centre, kliničke bolnice i klinike osniva država. U Mađarskoj je bolnice preuzela država.

Produktivnost radne snage ključan je faktor gospodarske konkurentnosti i socijalne uključenosti pograničnog područja. To treba značajno pojačati, pri čemu su tržišno orijentirani obrazovni programi i tečajevi, uključujući jezične tečajeve, bitni i u strukovnom i visokom obrazovanju, kao i u obrazovanju odraslih. Prekogranična suradnja usmjerena na poduzetništvo između obrazovnih ustanova doprinijela bi konkurentnosti lokalnog obrazovnog sustava.

Kulturna baština i međuljudska suradnja

U pograničnom području postoji bogata kulturna baština, a najpoznatija je ranokršćanska metropola Pečuha (Sopianae), koju je UNESCO uvrstio na popis svjetske baštine. U pograničnom području zaštićeno je još nekoliko elemenata nematerijalne kulturne baštine: festival Busó u Mohaču; proljetna povorka ljelja/kraljica iz Gorjana; čipkarstvo u Hrvatskoj, uključujući u području oko Lepoglave; medičarstvo sjeverne Hrvatske; bećarsko pjevanje i igranje iz istočne Hrvatske; međimurska popevka. Elementi kulturne baštine na kandidatskom popisu od 2005.: granice Rimskog carstva – hrvatski limes; povijesni ansambl planiranja grada – Tvrđa u Osijeku; Varaždin – povijesna jezgra i Stari grad.

Pogranično područje poznato je po arhitektonskoj baštini nekadašnjih plemenitaških obitelji. Većina njihovih dvoraca koriste se kao muzeji ili zgrade s javnim funkcijama, no neki od njih pretvoreni su u turističke smještajne objekte. Sakralna arhitektura također je karakteristična za to područje (Búcsúszentlászló, Đakovo, Homokkomárom, Máriagyűd, Mohač, Molve, Osijek, Pécs itd.). Tu su i različiti tematski muzeji kao što su regionalne etnografske zbirke (Zalaegerszeg, Mohač itd.) ili posebna industrijska baština (Zalaegerszeg, Pečuh). Arhitektonski ostaci turske vladavine vidljivi su na mađarskoj strani (Pečuh, Siklós, Szigetvár). Ruralna područja obilježena su svojom tradicionalnom arhitekturom. Jedinstveni element lijepe umjetnosti jest tradicija naivnog slikarstva u Podravini. Zbog mješavine različitih utjecaja, području je svojstvena bogata gastronomija, a posebna mikroklima dovela je do jedinstvenih uvjeta za vinogradarstvo i proizvodnju vina.

Iz turističke perspektive najznačajniji su događaji razne kulturne svečanosti u Osijeku i Pečuhu, Renesansni festival i Podravski motivi u Koprivnici, Busójárás/Poklade u Mohaču, Špancirfest u Varaždinu, Festival čipke u Lepoglavi, Picokijada u Đurđevcu, Spravišće u Križevcima, Terezijana u Bjelovaru te velik broj vinskih i gastronomskih festivala u vinogradarskim područjima.

Partnerstva među gradovima i općinama važan su temelj prekogranične suradnje i na razini projekata. Sporazumi i partnerstvu postoje između gotovo svih gradova i većih općina u pograničnom području, kao i

između susjednih županija.

Nadalje, brojna kulturna i umjetnička udruženja održavaju intenzivnu suradnju, što se posebno odnosi na kulturna udruženja manjina u susjednim državama. Najvažniji institucionalni akteri za manjine su Plesni ansambl Tanac i Orkestar Vizin. Mađarski kulturni život u Hrvatskoj koncentriran je u Osječko-baranjskoj županiji.

Kulturni život najintenzivniji je u Baranyji. Dvojezične škole pokretači su kulturne i obrazovne suradnje. Treba navesti i suradnju između Sveučilišta u Pečuhu i Sveučilišta u Osijeku. Nadalje, muzeji, arhivi i knjižnice održavaju intenzivne međusobne kontakte.

Teritorijalno upravljanje

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju, u Hrvatskoj su funkcije koordinacije uspostavljene na razini ministarstava (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije), a na razini županija (NUTS 3) uspostavljeni su regionalni koordinatori (regionalne razvojne agencije) kao javne institucije i vijeća za partnerstva. U Mađarskoj je XXI. Zakonom o regionalnom razvoju i prostornom planiranju iz 1996. definiran osnovni okvir za regionalni razvoj, uključujući ulogu, odgovornosti i relevantne razvojne dokumente na različitim razinama. Koordinacija je podijeljena među različitim ministarstvima, no programima prekogranične suradnje upravlja Ministarstvo vanjskih poslova i trgovine. Na podnacionalnoj razini zakonom je definirana županija kao koordinator regionalnog i ruralnog razvoja. Ona je odgovorna za vlastiti razvojni koncept, kao i sudjelovanje u razvoju nacionalnih dokumenata.

S obzirom na NUTS 2 regije, u Mađarskoj županije Baranya i Somogy pripadaju južnom Podunavlju, dok Zala pripada zapadnom Podunavlju. U Hrvatskoj je usvojena nova struktura NUTS 2: od 2021. županije Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Međimurska, Varaždinska i Zagrebačka (bez Grada Zagreba) čine zasebnu regiju NUTS 2 pod nazivom Sjeverna Hrvatska, dok Panonska Hrvatska uključuje ostale hrvatske županije u pograničnom području.

Važno je ukazati na značajne razlike u upravljanju sektorom turizma. U Hrvatskoj bi svaka županija trebala osnovati turističku zajednicu. Gradovi, kao i neke općine, imaju svoje turističke zajednice. Turističke zajednice su javna tijela i pravne osobe. U Mađarskoj ne postoje slične organizacije jer se sektor turizma koordinira isključivo na nacionalnoj razini, a razvoj i promidžbu destinacije koordiniraju lokalne uprave na temelju vlastitih resursa.

U Hrvatskoj je s ciljem provedbe Integriranog teritorijalnog ulaganja definirano ukupno sedam urbanih aglomeracija, od kojih se Osijek nalazi u pograničnom području. Osim Osijeka, aglomeracija se sastoji još od dva grada (Belišće i Valpovo) i šesnaest općina. U sklopu primjene alata Lokalnog razvoja na temelju zajednice (CLLD) s obzirom na upravljanje ruralnim razvojem, u obje su države uspostavljene lokalne akcijske skupine (LAS) unutar programa LEADER. U razdoblju od 2014. do 2020. na mađarskoj strani uz granicu djeluje šest LAS-ova, a u cijelom pograničnom području ukupno osamnaest. Na sličan način, na hrvatskoj strani u pograničnom području uspostavljeno je sedam LEADER LAS-ova, a ukupno 23 LAS-ova djeluje u cijelom pograničnom području. LAS-ovi uspostavljaju vlastite razvojne strategije i radna tijela.

Na makroregionalnoj razini potrebno je spomenuti mehanizam koordinacije prekograničnog upravljanja EUSDR-a. I Hrvatska i Mađarska igraju aktivnu ulogu u koordinaciji prioritetnih osi: Mađarska je odgovorna za koordinaciju PA 2 (održiva energija), PA 4 (kvaliteta vode) i PA 5 (ekološki rizici). Hrvatska je sukoordinator za PA 6 (biološka raznolikost, krajobrazi, kvaliteta zraka i tla) i PA 8 (konkurentnost poduzećâ). Prije početka novog programskog razdoblja Europska komisija objavila je novi Akcijski plan za EUSDR i skraćeni popis prioriteta za ugrađivanje u relevantne programe financiranja EU-a kao što je Interreg program Mađarska-Hrvatska.

na regionalnoj i lokalnoj razini institucionalizacija prekogranične suradnje odvila se kroz uspostavu (do sada) dvije europske grupacije za teritorijalnu suradnju (EGTS) u pograničnom području, Panonska EGTS, uspostavljena 2010., proširena je hrvatskim članovima od 2017. a uključene su sve pogranične županije, kao i brojne lokalne uprave i tri organizacije od regionalnog značaja na mađarskoj strani. EGTS Mura teritorijalno je koncentrirano, no vrlo aktivno partnerstvo, uspostavljeno 2015. Nadalje, Grad Varaždin član je Srednjoeuropskoga prometnoga koridora, EGTS-a koji se sastoji od više država i koji je uspostavljen 2014. Cilj EGTS-a jest olakšavanje i promidžba prekogranične, transnacionalne i transregionalne suradnje radi jačanja gospodarske kohezije kroz unapređenje prometne pristupačnosti duž osi sjever-jug multimodalnoga

prometnoga koridora od Baltika do Jadranskog mora.

Radi promicanja kohezije i unapređenja djelotvornosti politika regionalnog i ruralnog razvoja u pograničnom području potrebno je podržati suradnju između različitih razina teritorijalnog upravljanja. Potrebno je održavati tematsku suradnja u raznim temama i suradnju između organizacija civilnog društva jer su to nositelji identiteta pograničnog područja.

Stečena iskustva

Program suradnje Mađarska-Hrvatska zreo je program prekogranične suradnje koji ulazi u četvrto uzastopno razdoblje programiranja. Stečeno iskustvo dobiveno je iz njegove duge povijesti, a posebno iz razdoblja od 2014. do 2020., podložno detaljnoj procjeni utjecaja provedenoj u 2020. i 2021. Ključni nalazi dokazuju da program pouzdano njeguje relevantne i izvedive projekte te ostvaruje planirane ishode i rezultate na temelju iscrpne pripreme, koherentne logike intervencije i fleksibilnosti koju zajednički omogućuju dvije države članice koje međusobno surađuju. Te kvalitete pomogle su programu da se izvuče iz poteškoća uzrokovanih pandemijom COVID-19 bez ozbiljnih posljedica na ukupne utjecaje ili mogućnost financijske apsorpcije.

Područja za unapređenje općenite provedbe:

- Hrvatske županije koje se ne nalaze odmah uz granicu postaju korisnici programa s kojima se jednako postupa po prvi put u razdoblju od 2014. do 2020., no bile su značajno manje aktivne od ostalih područja. Bile su aktivno uključene u aktivnosti savjetovanja za tekući program, no bit će im potrebna daljnja pozornost i motivacija tijekom razdoblja provedbe.
- Definicija i tumačenje određenih pokazatelja za razdoblje od 2014. do 2020. bili su kontroverzni pa se stoga u tekućem programu upotrebljavaju uglavnom pokazatelji specifični za Interreg.
- Postupci odabira, ugovaranja i potvrđivanja – za koje su dionici često smatrali da su prespori – bit će ubrzani, s učinkovitom podrškom sustava za praćenje i izvješćivanje.

Stečena iskustva specifična za cilj politike:

- Cilj politike 1 (razvoj malog i srednjeg poduzetništva)
  - Mala i srednja poduzeća nemaju dovoljno iskustva s financiranjem iz fondova EU-a i relativno su daleko od komunikacijskih linija razvojnih instrumenata, stoga se savjetuju izravni postupci (strateški projekt, mali projektni fond itd.) kako bi se osigurali izravan i prilagođen tok informacija, stvaranje projekta i podrška u provedbi. Mogu se primijeniti i fleksibilnija rješenja (mogućnost angažiranja vanjskog stručnog znanja za razvoj projekta ili upravljanje projektom), a procese bi općenito trebalo ubrzati.
  - Općenito govoreći, kapaciteti i fokus malih i srednjih poduzeća u programskom razdoblju od 2014. do 2020. bilo je usmjereno na prilično temeljnu poslovnu suradnju umjesto na inovacijske aspekte zajedničkih projekata.
  - Projekti s većim potencijalnom umnažanja značajno bi povećali utjecaj na lokalno gospodarstvo.
  - Dominantni položaj velikih gospodarskih centara trebalo bi uravnotežiti ciljanom motivacijom malih i srednjih poduzeća koji se nalaze izvan tih mjesta.
- Cilj politike 2 (energetska učinkovitost)
  - Od 2014. do 2020. podnositelji prijedloga pokazali su velik interes prema energetskim projektima, iako program nije uključivao zasebnu energetsku temu. Zbog toga bi energetika trebala imati definiraniju prisutnost u razdoblju od 2021. do 2027.
  - Teme potencijalno zanimljive podnositeljima prijedloga uključuju energetsko siromaštvo, održivo energetsko planiranje javnih institucija, obnovljive izvore energije, energetske inicijative u zajednicama, e-mobilnost, rješenja pametnih gradova.
- Cilj politike 2 (prilagodba klimatskim promjenama)
  - Kako bi se ostvarile vidljivije promjene u okolini i ublažavanju klimatskih promjena, usklađivanje zaštite prirode, regionalni razvoj i poslovni interesi mogli bi se dodatno podržati, a trebalo bi razmotriti i financiranje nekoliko velikih projekata.
- Cilj politike 4 (kultura i turizam)
  - Posebna je vrijednost programa teritorijalni fokus resursa u turizmu na pojas od 40 + 40 km duž tri granične rijeke u regiji.
  - Turistički projekti imaju tendenciju uključivanja zrcalnih aktivnosti, bez stvarnih zajedničkih aktivnosti, što je fenomen koji bi trebalo riješiti ciljanim kriterijima za odabir.
  - Budući da turistički projekti mogu potencijalno pojačati ljudsko ometanje ranjivih prirodnih područja, kriteriji za odabir trebali bi davati prednost ekološki svjesnim i održivim rješenjima.
  - Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti interesima i bihevioralnim obrascima post-COVID turista, s

posebnim fokusom na aktivnosti koje se izvode na otvorenom i koje su prihvatljive za okoliš.

- Cilj politike 4 (obrazovanje i osposobljavanje)
  - Trebalo bi podržati više obrazovnih profila orijentiranih na tržište i vještine brže prilagodbe, kao i motiviranje suradnje između obrazovnih ustanova te malih i srednjih poduzeća.
- ISO1 (upravljanje i suradnja)
  - Uklanjanje faktora koji priječe prekograničnu suradnju i dalje je jasno navedeno očekivanje dionika iz programskog područja.
  - Potrebni su daljnji napori u socijalnom uključivanju manjina, jačanje suradnje među institucijama u vezi s upravljanjem, kao i ciljanje socijalnih skupina, gdje se podrška praktički ostvaruje u umnoženim, dugoročnim koristima (kao što je mlado stanovništvo u području).

Horizontalna načela

Sve aktivnosti unutar programa poštuju horizontalna načela temeljnih prava, rodne ravnopravnosti, jednakih šansi, nediskriminacije i promicanja održivog razvoja, UN-ovih ciljeva održivog razvoja tijekom pripreme, provedbe i naknadnog praćenja projekta. Horizontalna načela obvezna su i bit će predmet procjene. Podnositelji prijedloga potiču se da pripreme projekte kojima se predviđaju specifične aktivnosti s ciljem unapređenja i promicanja vrijednosti horizontalnih načela.

Nadalje, u skladu s člankom 9. stavkom 4. i uvodnom rečenicom Uredbe o zajedničkim odredbama, sve vrste aktivnosti definirane u poglavlju 2. *bit će zasebno procijenjene, a rezultat je da jesu/nisu kompatibilne* s načelom nenanošenja bitne štete. Što se tiče podrške klimatskim ciljevima, plan programa je doseći 33%, a što se tiče ciljeva biološke raznolikosti, plan programa je doseći 42%, kako je navedeno u oznakama dimenzija s njihovim stopama sudjelotvornosti.

Strateška procjena okoliša *bit će provedena* u obje države na nacionalnom jeziku u skladu sa zakonodavstvom, a izvješće i prilozi priloženi su Programu.

Tijekom provedbe Programa upravljačko tijelo će promicati stratešku uporabu javne nabave za podršku ciljevima politike. Korisnike bi trebalo potaknuti da upotrebljavaju troškovne kriterije kojima se više uzimaju u obzir kvaliteta i životni ciklus. Kad god je to izvedivo, ekološka i socijalna razmatranja također bi trebalo uključiti u postupke.

Programom će se također razmatrati promicanje inicijative Novog europskog Bauhausa, a upravljačko tijelo / zajedničko tajništvo će o tome obavješćivati MC i omogućavati prilike za prilagodbu tijekom provedbe.

Programom će se poštovati Povelja temeljnih prava EU-a, rodna jednakost, nediskriminacija, održivi razvoj i pristupačnost te će se poduzeti prikladni koraci za pripremu, provedbu, praćenje, izvješćivanje i ocjenu programa.

Za Mađarsku i Hrvatsku, „Izvješće o državi za 2019.“ je važan dokument za razmatranje prilikom izrade planova i razvoja. S obzirom na klimatske promjene, Mađarska bi trebala pojačati prekograničnu suradnju kako bi identificirala najprikladnije mjere prilagodbe, sprečavanja rizika i upravljanja rizikom, uključujući dijeljenje najboljih praksi i razvoj usklađenih podatkovnih sustava. Ekološka provedba još uvijek je izazov u Mađarskoj. Potreba za zaštitom vodnih resursa ostaje visoka. Na sličan način, razvoj gospodarenja otpadom i vodama važna je u Hrvatskoj, gdje bi unaprijeđeno gospodarenje otpadom podržalo i prijelaz na kružno gospodarstvo. Prema Izvješću o državi, dok Hrvatska ima dobar rezultat s obzirom na proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, još uvijek postoji znatan neiskorišten potencijal, posebno u vidu energije sunca i vjetra.

Ciljana ulaganja u zapošljavanje, socijalni sustav, obrazovanje i zdravstvo s obzirom na infrastrukturu u regijama koje zaostaju i za skupine u nepovoljnom položaju bit će ključ za poticanje razvoja u Mađarskoj. Što se tiče obrazovanja, različite vrste aktivnosti bile bi dobrodošle. U slučaju Hrvatske, u Izvješću za državu naglašava se važnost nastavka kurikularne reforme u svim osnovnim i srednjim školama s ciljem rješavanja izazova kvalitete školskog obrazovanja. Strukovno obrazovanje i osposobljavanje također bi trebalo dalje razvijati, a sudjelovanje u obrazovanju odraslih bi isto tako trebalo pojačati.

Turizam u Mađarskoj spomenut je s obzirom na neurbana područja za provedbu integriranog razvoja na temelju endogenih potencijala, dok su hrvatsko gospodarstvo i posebno turizam relativno ovisni o očuvanoj prirodnoj okolini, stoga bi biološku raznolikost i raznolikost krajobraza kao temelje privlačnosti hrvatskog turizma također trebalo poštovati u budućnosti.

Naposljetku, u Izvješću za državu podržavaju se aktivnosti suradnje i preko granice kako bi se potaknuo integrirani gospodarski, kulturni i ekološki razvoj, uključujuću ruralna i urbana područja.

Sinergije s makroregionalnim strategijama

Strategija EU-a za dunavsku regiju (EUSDR) jedna je od četiri makroregionalne strategije koja za cilj ima Europsku teritorijalnu suradnju. Usvojila ju je Europska komisija, a potvrdilo Europsko vijeće. Ona pruža integrirani okvir za jačanje suradnje između nacija četrnaest država, uključujući obje države članice (primjerice Mađarsku) i države izvan EU-a (primjerice Srbiju), koje zajedno imaju 112 milijuna stanovnika.

Analiza sinergije o povezanosti između Programa i EUSDR-a temelji se na dokumentu pod naslovom „Ugrađivanje EUSDR-a u fondove EU-a. Sveobuhvatni alat.“ Taj je alat razvijen s ciljem potpunog ugrađivanja EUSDR-a u fondove EU-a.

Za svaki odabrani SC Programa može se utvrditi barem jedna jasna povezanost sa skraćenim popisom djelovanja u sklopu EUSDR-a. Uz iznimku dvaju slučajeva (prioritetna os 1a Mobilnost vodnih putova i prioritetna os 1b Mobilnost željeznica-cesta-zrak; prioritetna os 11 Sigurnost), sve prioritetne osi EUSDR-ova imaju i sinergiju sa posebnim ciljevima Programa prekogranične suradnje.

Predloženi posebni ciljevi → Prioritetne osi EUSDR-a ↓	**PO1 – SO …** (iii) Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja	**PO2 – SO …** (i) Promicanje mjera energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova	**PO2 – SO …** (iv) Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima	**PO4 – SO …** (vi) Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama	**PO4 – SO …** (ii) Poboljšanje pristupa uključivim i kvalitetnim uslugama obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja razvojem infrastrukture, među ostalim jačanjem otpornosti obrazovanja i osposobljavanja na daljinu i na internetu	**ISO1** Bolje upravljanje suradnjom
PA 1a Mobilnost vodnih putova				+		
PA 1b Mobilnost željeznica-cesta-zrak						
PA 2 Održiva energija		++				
PA 3 Kultura i turizam, međuljudski kontakti				++		
PA 4 Kvaliteta vode			+			
PA 5 Ekološki rizici		+	++			
PA 6 Biološka raznolikost i krajobrazi, kvaliteta zraka i tala		+	++			
PA 7 Društvo znanja	+					+

Predloženi posebni ciljevi → Prioritetne osi EUSDR-a ↓	**PO1 – SO …** (iii) Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja	**PO2 – SO …** (i) Promicanje mjera energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova	**PO2 – SO …** (iv) Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima	**PO4 – SO …** (vi) Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama	**PO4 – SO …** (ii) Poboljšanje pristupa uključivim i kvalitetnim uslugama obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja razvojem infrastrukture, među ostalim jačanjem otpornosti obrazovanja i osposobljavanja na daljinu i na internetu	**ISO1** Bolje upravljanje suradnjom
PA 8 Konkurentnost poduzećâ	++					
Prioritetna os 9 Ljudi i vještine					++	+
Prioritetna os 10 Institucionalni kapacitet i suradnja						++
Prioritetna os 11 Sigurnost						+

U slučaju navedenih tematskih sinergija, Program može olakšati provedbu ciljeva Dunavske strategije kroz primjenu jednog ili više sljedećih alata prema odluci odbora za praćenje:

- Posebni kriteriji odabira koji koriste MSP-ovima
- Dopunski projekti
- Projekti označavanja kvalitete

Sinergije s drugim programima i instrumentima za financiranje

Dokument „Sporazum o partnerstvu za Mađarsku o europskim strukturnim i investicijskom fondovima“ (nacrt) služi kao temelj za analizu sinergija. U Sporazumu o parnerstvu (SP) za razdoblje od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2027. određen je razvoj za koji će se upotrijebiti kohezijski fondovi koji u Mađarsku dolaze iz Višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) Unije. U sljedećoj tablici prikazane su moguće sinergije s ciljevima planiranih središnjih programa i predloženim posebni ciljevima tekućeg Programa prekogranične suradnje.

Predloženi posebni ciljevi → Mađarski operativni programi ↓	**PO1 – SO …** (iii) Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja	**PO2 – SO …** (i) Promicanje mjera energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova	**PO2 – SO …** (iv) Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima	**PO4 – SO …** (vi) Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama	**PO4 – SO …** (ii) Poboljšanje pristupa uključivim i kvalitetnim uslugama obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja razvojem infrastrukture, među ostalim jačanjem otpornosti obrazovanja i osposobljavanja na daljinu i na internetu	**ISO1** Bolje upravljanje suradnjom
Digitalna obnova OP Plus	+	+	+	+	++	++
Razvoj ljudskih resursa OP Plus			+	+	++	+
Gospodarski razvoj i inovacije OP Plus	+			++	++	+
Integrirani promet OP Plus		+		++		
Ekološka i energetska učinkovitost OP Plus	+	++	++	+		+
Teritorijalni razvoj i razvoj naselja OP Plus	+	+	++	++	++	
Mađarsko ribarstvo OP Plus			+			
Provedba OP Plus						+

Nacionalni programi koji se financiraju iz mađarskog državnog proračuna mogu također doprinijeti ciljevima Programa prekogranične suradnje (primjerice *Program modernih gradova*, *Program mađarskog sela*, *Program Kisfaludy*, *Program naselja za sustizanje razvoja* ili *Nacionalni program za okoliš i ispravljanje*, da navedemo nekoliko). Dodatne informacije o sinergijama mogu se pronaći u teritorijalnoj analizi programa.

U slučaju Hrvatske, svi programi i instrumenti za financiranje koje treba provesti u programskom razdoblju od 2021. do 2027. u skladu su sa smjernicama iz glavnog nacionalnog strateškog dokumenta – Nacionalne razvojne strategije 2030.

U skladu s nacrtom Sporazuma o partnerstvu (PS) za razdoblje od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2027., sljedeće su sinergije u planu za postizanje na razini hrvatskih Operativnih programa koji se financiraju iz kohezijskih fondova, Europskog fonda za regionalni razvoj, Fonda za ruralni razvoj, Fonda za pravednu tranziciju, Europskog socijalnog fonda i Programa prekogranične suradnje.

Predloženi posebni ciljevi → Hrvatski operativni programi ↓	**PO1 – SO …** (iii) Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja	**PO2 – SO …** (i) Promicanje mjera energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova	**PO2 – SO …** (iv) Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima	**PO4 – SO …** (vi) Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama	**PO4 – SO …** (ii) Poboljšanje pristupa uključivim i kvalitetnim uslugama obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja razvojem infrastrukture, među ostalim jačanjem otpornosti obrazovanja i osposobljavanja na daljinu i na internetu	**ISO1** Bolje upravljanje suradnjom
Kompetencije, inovacije i IKT OP Kompetencije i kohezija Integrirani teritorijalni program	++	+		+	+	
Ekološka pitanja i energetska učinkovitost OP Kompetencije i kohezija Integrirani teritorijalni program		++	++	+		
Promet i mobilnost OP Kompetencije i kohezija						
Razvoj ljudskih resursa i uključenost OP Kompetencije i kohezija OP Učinkoviti ljudski resursi				++	++	
Integrirani teritorijalni razvoj Integrirani teritorijalni program	++		++	++	++	+
SO Fond za pravednu tranziciju Integrirani teritorijalni program		++	++			

Nacionalni programi koji se financiraju iz hrvatskog državnog proračuna također mogu doprinijeti ciljevima Programa prekogranične suradnje: programi Hrvatske agencije za MSP-ove, inovacije i ulaganja (primjerice *Dokaz koncepta*, *Nacionalna jamstva*), programi dodjele bespovratnih sredstava Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost, programi Ministarstva turizma i sporta za podršku profesionalnim udruženjima i strukovnim stipendijama, programi državne potpore koje vodi Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja itd.

Slični ciljevi u Hrvatskoj se financiraju i iz drugih izvora, kao što je, primjerice, Europsko gospodarsko područje i Norveški financijski mehanizam.

Sinergije s drugim programima

U Višegodišnjem financijskom okviru EU-a za razdoblje od 2021. do 2027. dodijeljena je trećina ukupnih sredstava (VFO, 1,211 milijarda eura) za programe kojima se izravno upravlja na razini EU-a (koji se zovu Novi i ojačani prioriteti). To uključuje barem deset programa koji će potencijalno omogućiti financiranje ili drugu podršku za urbani, regionalni i infrastrukturni razvoj. Zbog činjenice da nekoliko tih programa postavlja visoku ljestvicu veličine i/ili složenosti projekta, njihova važnost za pograničnu regiju Mađarska-Hrvatska ocjenjuje se ne samo prema tematskim područjima, već i potencijalnoj primjenjivosti za korisnike u pograničnom području. Tablica u nastavku uključuje i tri transnacionalna Interreg programa koji se financiraju iz ERDF-a i koji uključuju pogranično područje u svom programskom području.

Predloženi posebni ciljevi → Hrvatski operativni programi ↓	Općenita primjenjivost za korisnike u pograničnom području	Proračun u razdoblju od 2021. do 2027. (€)	**PO1 – SO …** (iii) Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja	**PO2 – SO …** (i) Promicanje mjera energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova	**PO2 – SO …** (iv) Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima	**PO4 – SO …** (vi) Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama	**PO4 – SO …** (ii) Poboljšanje pristupa uključivim i kvalitetnim uslugama obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja razvojem infrastrukture, među ostalim jačanjem otpornosti obrazovanja i osposobljavanja na daljinu i na internetu	**ISO1** Bolje upravljanje suradnjom
Obzor Europa	+	90,1 milijarda	++	++	++	+	+	
Instrument za povezivanje Europe	+	28,4 milijarde		++	+			
InvestEU	+	26,2 milijarde	+	+	+			
Digitalna Europa	++	7,5 milijardi	+				+	
Program LIFE	+++	5,4 milijarde		++	++			
Kreativna Europa	++	2,4 milijarde	+			++	+	
CERV (građani, jednakost, prava i vrijednosti)	+++	1,6 milijardi					++	++
Europska urbana inicijativa	++	400 milijuna	+		+	++	+	+
URBACT IV.	++	Nije dostupno			+	+	+	++
Europski fond za energetsku učinkovitost	+	Nije dostupno		++	++			
Interreg Europa	++	379 milijuna	+	+	+	+	+	++
Program Interreg Središnja Europa	+++	281 milijun	+	+	++	+	+	+
Dunavski transnacionalni program	+++	213 milijuna		+	++	++	+	+

1.3. Obrazloženje za odabrane ciljeve politike i ciljeve specifične za Interreg, odgovarajuće prioritete, specifične ciljeve ili djelovanja u okviru ciljeva specifičnih za Interreg i oblike potpore uz, prema potrebi, pojašnjenje poveznica koje nedostaju u prekograničnoj infrastrukturi

Referenca: članak 17. stavak 3. točka (c)

Prema „**Pograničnom orijentacijskom dokumentu**“ koji je predložila Europska komisija, kulturne, gospodarske i institucionalne razlike vrlo su očite na granici između dvije države, a pravne i administrativn razlike još uvijek priječe djelotvornu prekograničnu suradnju. U tom dokumentu, Cilj politike 1. (s fokusom na istraživanje i inovacije, digitalizaciju i podršku poduzećima), Cilj politike 2. (s fokusom na klimatske promjene, prirodne rizike, biološku raznolikost i prirodne resurse), Cilj politike 4. (s fokusom na kulturu, turizam i obrazovanje) i Cilj specifičan za Interreg 1. smatraju se najrelevantnijim područjima podrške kroz program, a to se odražava i u programskoj strategiji kao odabranim područjima podrške kako slijedi:

Tablica 1.

Odabrani cilj politike ili odabrani cilj specifičan za Interreg	**Odabrani posebni cilj (prijedlog na temelju razloga za odabir SO-ova, podložno odobrenju PC-a)**	**Prioritet**	**Obrazloženje za odabir**
Cilj politike 1 – Pametnija Europa promicanjem inovativne i pametne gospodarske preobrazbe	*(iii) Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja*	1. Konkurentno pogranično područje	Poticanje prekogranične suradnje među poduzećima Gospodarski rezultati pograničnog područja obilježeni su stagnacijom, a u nekim županijama i padom, što je dovelo do kontinuiranog povećanja teritorijalnih nejednakosti. Unatoč relativno povoljnoj situaciji na zapadnoj periferiji hrvatske strane, većina pograničnog područja daleko je ispod europskog prosjeka s obzirom na gospodarske pokazatelje. Rezultati izvoza i uvoza pograničnog područja ispod su odnosnih nacionalnih prosjeka, s vrlo niskom razinom prekograničnih poslovnih aktivnosti među poduzećima. Nadalje, rezultati inovacija pograničnog područja slabi su, što se odražavaju niskim izdacima za istraživanje i razvoj u odnosu na BDP. To posebno vrijedi za izdatke poduzeća za istraživanje i razvoj (BERD). Velike udaljenosti između graničnih prijelaza donose loše gospodarske rezultate, malen obim prekogranične trgovine i slabu prisutnost na stranim tržištima, stoga bi se komplementarna poslovna suradnja MSP-ova na obje strane granice trebala ojačati s fokusom na zajedničkom pojavljivanju na međusobnim tržištima, kao i na trećim tržištima. Poslovna suradnja među MSP-ovima imat će pozitivan učinak na konkurentnost, stvaranje dodane vrijednosti i poboljšanje situacije u pogledu zapošljavanja. Zbog slabih rezultata poduzetničke inovativnosti treba promicati razvoj inovativnih proizvoda, usluga i tehnologija na temelju suradnje među MSP-

Odabrani cilj politike ili odabrani cilj specifičan za Interreg	Odabrani posebni cilj (prijedlog na temelju razloga za odabir SO-ova, podložno odobrenju PC-a)	Prioritet	Obrazloženje za odabir
			ovima koji posluju u pogranično području, pri čemu bi partnerski MSP-ovi imali komplementarnu ulogu u razvoju zajedničkih inicijativa, s jasnom podjelom posla u skladu s profesionalnim kompetencijama. Zajedničku suradnju u inovacijama i poslovanju MSP-ova u programskom području trebalo bi podržati uključenjem odgovarajućih organizacija za poslovnu podršku te istraživanje i razvoj, uglavnom u osmišljavanju i razvoju prekograničnih projekata. Bespovratna sredstva bit će omogućena za financiranje projekata na temelju ovog posebnog cilja jer se ne primjenjuje nijedan financijski instrument.
Cilj politike 2 – Zelenija Europa s niskom razinom emisija ugljika promicanjem prelaska na čistu i pravednu energiju zelenih i plavih ulaganja kružnog gospodarstva prilagodbe klimatskim promjenama i upravljanja rizikom i njegova sprječavanja.	*(i) Promicanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova*	2. Zelenije i niskougljično pogranično područje	*Zajedničke inicijative za niskougljično pogranično područje* Udio kućanstava i poduzeća u ukupnoj potrošnji energije značajno raste zbog zastarjelog fonda zgrada i niske razine energetske svijesti. Dubinska adaptacija zgrada od visoke je važnosti za programsko područje, a naglašena je i u novoj strategiji EU-a kojom će se ojačati taj proces – val renovacije za Europu. Regija se oslanja uglavnom na fosilna goriva za grijanje i hlađenje, a stare tehnologije trebale bi biti adaptirane novim učinkovitim i obnovljivim sustavima na zgradi (zgrade gotovo nulte energije), u susjedstvu (susjedstva gotovo nulte energije) i na općinskoj razini (integracija obnovljivih izvora energije u centralizirane sustave grijanja, energetsko planiranje itd.). Na strani ponude uvezeni fosilni izvori još uvijek su u dominantnom položaju pa doprinose emisijama stakleničkih plinova i pogoršavaju ekološke uvjete, koji su najveće dobro pograničnog područja. Rast udjela obnovljivih izvora energije pozitivan je fenomen, no trebalo bi poduzeti daljnje korake u tom smjeru na temelju lokalnih potencijala za obnovljive izvore energije. U tom području energija iz biomase te solarna i geotermalna energija imaju stvarni potencijal koji se može iskoristiti kao temelj za buduće projekte. Trebalo bi promicati suradnju te razmjena znanja i iskustava u području energetske učinkovitosti fonda zgrada (javne i poslovne zgrade te kućanstva), uz promicanje obnovljivih izvora energije. Trebalo bi podržati inicijative koje

Odabrani cilj politike ili odabrani cilj specifičan za Interreg	Odabrani posebni cilj (prijedlog na temelju razloga za odabir SO-ova, podložno odobrenju PC-a)	Prioritet	Obrazloženje za odabir
			doprinose podizanju svijesti o energiji te energetskom siromaštvu stanovništva i poduzeća. Suradničke aktivnosti mogu uključivati zajedničku teritorijalnu analizu za utvrđivanje i promicanje iskorištavanja lokalnih najboljih praksi, razradu smjernica za optimalne intervencije, osmišljavanje i provedbu zajedničkih niskougljičnih strategija i inovativnih inicijativa od prekogranične važnosti, iniciranje različitih aktivnosti za podizanje svijesti i kapitalizaciju te pripremu povezanih pilot-ulaganja u manjim razmjerima. Bespovratna sredstva bit će omogućena za financiranje projekata na temelju ovog posebnog cilja jer se ne primjenjuje nijedan financijski instrument.
Cilj politike 2 – Zelenija Europa s niskom razinom emisija ugljika promicanjem prelaska na čistu i pravednu energiju zelenih i plavih ulaganja kružnog gospodarstva prilagodbe klimatskim promjenama i upravljanja rizikom i njegova sprječavanja.	*(iv) Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanje rizika od katastrofa, otpornost, uzimanje u obzir pristupa temeljenih na ekosustavu*	2. Zelenije i niskougljično pogranično područje	*Zaštita prirodnih dobara* Prirodne prednosti slične su na obje strane granice, što je najveće dobro programskog područja. Klimatske promjene vjerojatno će značajno utjecati na pogranično područje, što može dovesti do povišenja temperature i broja sušnih dana. To može imati negativan učinak na biološku raznolikost, kao i na izgrađenu okolinu i poljoprivredu. Iako je pogranično područje u relativno povoljnom položaju što se tiče ekološke kvalitete s obzirom na zaštićena područja (Prekogranični rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav koji je zaštitio UNESCO), s time treba postupati kao dobrom koje treba očuvati kako bi se ublažio utjecaj klimatskih promjena. Također bi trebalo podržati suradnju u projektima zelene i plave uporabe zemljišta, unapređenje statusa vodenih tijela, zaštita okoliša i prirode, povezivost staništa, obnovu prirodnih staništa (močvare, riječne krivine, upravljanje invazivnim vrstama), primjenu prirodnih rješenja i prirodne mjere zadržavanja vode. Ujedno bi trebalo podržati zajednički razvijena djelovanja s ciljem razumijevanja budućeg učinka intervencija za zaštitu od poplave (ispitivanje ekološkog statusa, istraživanja, planovi i procjena utjecaja na okoliš), kao i provedbu intervencija za ublažavanje utjecaja klimatskih promjena. Osim projekata povezanih s ulaganja, trebalo bi podržati i suradničke inicijative za pripremu zajedničkih održivih akcijskih planova za energiju i klimatsko

Odabrani cilj politike ili odabrani cilj specifičan za Interreg	Odabrani posebni cilj (prijedlog na temelju razloga za odabir SO-ova, podložno odobrenju PC-a)	Prioritet	Obrazloženje za odabir
			djelovanje, razmjene u pogledu biološke raznolikosti, ublažavanje klimatskih promjena, upravljanje katastrofama i podizanje svijesti o ekološkim pitanjima (čiste tehnologije, kružno gospodarstvo u području gospodarenja otpadom, biološka raznolikost, smanjenje onečišćenja). Bespovratna sredstva bit će omogućena za financiranje projekata na temelju ovog posebnog cilja jer se ne primjenjuje nijedan financijski instrument.
Cilj politike 4 – Uključivija Europa s istaknutijom socijalnom komponentom provedbom europskog stupa socijalnih prava	(vi) Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalna uključenost i socijalne inovacije	3. Uključivo pogranično područje	*Razvoj održivog prirodnog i kulturnog turizma od međunarodnog značaja* Obilje prirodnih i kulturnih vrijednosti predstavlja dobro za lokalni razvoj u području turizma. Prekogranični rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav koji je zaštitio UNESCO, jedino zaštićeno područje na svijetu koje se proteže na pet država, nalazi se uglavnom na pograničnom području. Poseban je element kulturne baštine regije ispreplitanje različitih kultura bogatih etnografskim, gastronomskim i vinogradarskim dobrima. Iako je u turizmu pograničnog područja pokazao prije 2020. bio vidljiv pozitivan trend, većina noćenja bila je koncentrirana u područjima orijentiranima prema turizmu s ponudom smještajnih kapaciteta i atraktivnih usluga. Zbog fenomena „prekomjernog turizma“ u destinacijama „bliskima prirodi“ u kojima je manja gužva postat će atraktivnije. Tu je tendenciju ojačala pandemija COVID-19. U skladu s tim trendovima, trebalo bi razviti turističku infrastrukturu i usluge na koordiniran način uz poštovanje aspekta očuvanja prirode na temelju lokalne prirodne i kulturne baštine, fokus na razvoj i promicanje turističkih atrakcija, zelenu mobilnost (vožnja biciklom, planinarenje, plovidba kajakom ili kanuom), unapređenje fizičke povezanosti turističkih atrakcija, razvoj aktivne i sportske infrastrukture povezane s turizmom te infrastrukture povezane s kulturnim turizmom te daljnje jačanje postojećih brandova u razvoju (Prekogranični rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav koji je zaštitio UNESCO, EuroVelo 13, Amazona Europe) radi razvoja jedinstvenih i konkurentnih turističkih proizvoda. Time se ostvaruje dohodak za lokalno stanovništvo, što doprinosi njihovoj socijalnoj uključenosti i jača lokalno gospodarstvo.

Odabrani cilj politike ili odabrani cilj specifičan za Interreg	Odabrani posebni cilj (prijedlog na temelju razloga za odabir SO-ova, podložno odobrenju PC-a)	Prioritet	Obrazloženje za odabir
			Bespovratna sredstva bit će omogućena za financiranje projekata na temelju ovog posebnog cilja jer se ne primjenjuje nijedan financijski instrument.
Cilj politike 4 – Uključivija Europa s istaknutijom socijalnom komponentom provedbom europskog stupa socijalnih prava	*(ii) Unapređenje pristupa uključivim i kvalitetnim uslugama u obrazovanju, osposobljavanju i cjeloživotnom učenju kroz razvoj pristupačne infrastrukture, uključujući poticanjem otpornosti za učenje i osposobljavanje na daljinu i na internetu*	3. Uključivo pogranično područje	*Zajedničke obrazovne inicijative* Produktivnost rada zaostaje za europskim prosjekom u pograničnom području, a na tržištu rada zamjetno je snažno nepodudaranje između vještina i potražnje. U pograničnom području postoje kapaciteti višeg obrazovanja sa širokim rasponom disciplina, s tendencijom smanjenja broja studenata, što ima negativan učinak na konkurentnost. Stoga je potrebno bolje usklađenje s potražnjom na tržištu. Ni strukovno obrazovanje nije u dovoljoj mjeri usmjereno pa ga treba bolje fokusirati na potražnju na tržištu. Nadalje, odrasli slabo sudjeluju u obrazovanju, što je protivno načelima cjeloživotnog učenja. Kako bi se promicala konkurentnost obrazovanja i cjeloživotnog učenja, sve razine obrazovanja trebalo bi ojačati kroz zajedničke obrazovne projekte obrazovnih institucija na dvije strane granice. To uključuje razvoj zajedničkih kurikuluma, pokretanje novih tečajeva za osposobljavanje, razmjenu dobrih praksi u obrazovnim programima i podršku infrastukturnih ulaganja manjih razmjera. Bespovratna sredstva bit će omogućena za financiranje projekata na temelju ovog posebnog cilja jer se ne primjenjuje nijedan financijski instrument.

Odabrani cilj politike ili odabrani cilj specifičan za Interreg	Odabrani posebni cilj (prijedlog na temelju razloga za odabir SO-ova, podložno odobrenju PC-a)	Prioritet	Obrazloženje za odabir
ISO 1 – bolje upravljanje suradnjom	*(b) Jačanje učinkovite javne uprave promicanjem zakonske i administrativne suradnje te suradnje među građanima, akterima civilnog društva i institucija, posebno s ciljem rješavanja zakonskih i drugih prepreka u pograničnim područjima*	4. Pogranično područje koje surađuje	*Poticanje suradnje između uprava* Strukture javne uprave pokazuju značajne razlike unatoč dugoj zajedničkoj povijesti. Uloga lokalnih uprava prilično je slična, no uloge institucija na razini županija i države pokazuju mješovitu sliku. U obje države gradovi sa središnjim funkcijama igraju ključnu ulogu u regionalnom razvoju. Zbog niske razine teritorijalne integracije između dvije strane, tematska suradnja aktera teritorijalnog upravljanja (javnih ili privatnih neprofitnih) potrebnaje u raznim domenama s ciljem utvrđivanja prepreka (zakonskih i administrativnih), razmjene iskustava, iznalaženja rješenja za postojeće praznine, poticanja digitalizacije, prijenosa dobrih praksi te osmišljavanja i pripreme budućih projekata. Bespovratna sredstva bit će omogućena za financiranje projekata na temelju ovog posebnog cilja jer se ne primjenjuje nijedan financijski instrument.
ISO 1 – bolje upravljanje suradnjom	*(c) Izgradnja umjerenog povjerenja, posebno poticanjem međuljudskog djelovanja*		*Podrška civilnoj suradnji* Pograničnom području tradicionalno je svojstven pozitivan i suradnički odnos između partnerskih država. Lokalne uprave te civilne i kulturne organizacije tradicionalno su aktivni akteri koji surađuju. To se posebno odnosi na organizacije manjina, koje igraju važnu ulogu u povezivanju dviju strana. One su aktivne i u područjima kulture, obrazovanja i sporta. Kako bi se izgradilo uzajamno povjerenje, ključni su promicanje kulturne razmjene i podrška dijalogu za civilne organizacije koje djeluju u sljedećim područjima: kulturne organizacije, udruženja sportaša i mladih, organizacije pripadnika manjina. To uključuje organizaciju zajedničkih događaja i provedbu zajedničkih inicijativa. Bespovratna sredstva bit će omogućena za financiranje projekata na temelju ovog posebnog cilja jer se ne primjenjuje nijedan financijski instrument.

3. Plan financiranja

Upućivanje: članak 17. stavak 3. točka (f)

3.1. Odobrena financijska sredstva po godini

Upućivanje: članak 17. stavak 3. točka (g) podtočka i., članak 17. stavak 4. točke od (a) do (d)

Tablica 7.

Fond	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	Ukupno
EFRR *(*cilj teritorijalne suradnje*)*	*0*	*11 963 927*	*12 156 102*	*12 352 121*	*12 552 064*	*10 400 901*	*10 608 915*	*70 034 030*
Ukupno	*0*	*11 963 927*	*12 156 102*	*12 352 121*	*12 552 064*	*10 400 901*	*10 608 915*	*70 034 030*

3.2. Ukupna odobrena financijska sredstva prema fondu i nacionalnom sufinanciranju[1]

Upućivanje: članak 17. stavak 3. točka (f) podtočka ii., članak 17. stavak 4. točke od (a) do (d)

[1] Države članice u programu pregovaraju o određenim elementima, što može dovesti do promjena u proračunu. Po potrebi će se izvršiti potrebne izmjene.

Tablica 8.

Cilj politike br.	***Prioritet***	***Fond*** ***(ako je to primjenjivo)***	***Osnova za izračun potpore EU-a (ukupni prihvatljivi troškovi ili javni doprinos)***	***Doprinos EU-a*** *(a)=(a1)+(a2)*	***Okvirna raščlamba doprinosa EU-a***		***Nacionalni doprinos*** *(b)=(c)+(d)*	***Okvirna raščlamba nacionalnog doprinosa***		***Ukupno*** *(e)=(a)+(b)*	***Stopa sufinanciranja*** *(f)=(a)/(e)*	***Doprinosi trećih zemalja*** ***(u svrhu informiranja)***
					Bez tehničke pomoći na temelju članka 27. stavka 1. (a1)	**Za tehničku pomoć na temelju članka 27. stavka 1. (a2)**		***Nacionalno javno*** *(c)*	***Nacionalno privatno*** *(d)*			
PO1	***Prioritet 1. Konkurentna pogranična regija***	*EFRR*	*Ukupni prihvatljivi troškovi*	11 556 000,00	10 800 000,00	756 000,00	2 889 000,00	2 600 100,00	288 900,00	14 445 000,00	*80 %*	*N.r.*
PO2	***Prioritet 2. Zelenija pogranična regija s niskom razinom emisija ugljika***	*EFRR*	*Ukupni prihvatljivi troškovi*	17 859 370,00	16 691 000,00	1 168 370,00	4 464 842,50	4 018 358,25	446 484,25	22 324 212,50	*80 %*	*N.r.*

PO4	***Prioritet 3. Uključiva pogranična regija***	*EFRR*	*Ukupni prihvatljivi troškovi*	35 016 820,00	32 726 000,00	2 290 820,00	8 754 205,00	7 878 784,50	875 420,50	43 771 025,00	*80 %*	*N.r.*
ISO1 „Bolje upravljanje suradnjom”	***Prioritet 4. Pogranična regija u suradnji***	*EFRR*	*Ukupni prihvatljivi troškovi*	5 601 840,00	5 235 364,49	366 475,51	1 400 460,01	1 260 414,01	140 046,00	7 002 300,01	*80 %*	*N.r.*
	Ukupno	*Svi fondovi*	*Ukupni prihvatljivi troškovi*	*70 034 030,00*	*65 452 364,49*	*4 581 665,51*	*17 508 507,51*	*15 757 656,76*	*1 750 850,75*	*87 542 537,51*	*80 %*	*N.r.*

4. Djelovanje poduzeto kako bi se relevantni programski partneri uključili u pripremu programa Interrega te uloga tih programskih partnera u provedbi, praćenju i evaluaciji
Upućivanje: članak 17. stavak 3. točka (g)

Uključenost je partnera u skladu s načelom višerazinskog upravljanja bila središnja komponenta tijekom programiranja koju je koordinirao Programski odbor (PO) osnovan u siječnju 2020. On se sastoji od relevantnih ministarstava i organizacija na regionalnoj/županijskoj/lokalnoj razini iz dvije države članice.
Iz Hrvatske: Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija, Međimurska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Virovitičko-podravska županija, Požeško-slavonska županija, Osječko-baranjska županija, Vukovarsko-srijemska županija, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (koje zastupaju Uprave za regionalni razvoj i strateško planiranje), Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo turizma i sporta, Energetski institut Hrvoje Požar, Udruga za zaštitu prirode i okoliša Zeleni Osijek, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska gospodarska komora.
Iz Mađarske: Baranjska županija, Šomođska županija i Zalska županija, Ministarstvo vanjskih poslova i trgovine, Ministarstvo financija, Ured premijera, Programski ured Széchenyi, Dravska federacija, Tajništvo Dunavske strategije, Mađarski biciklistički savez, Mađarska dobrotvorna služba Malteškog reda.

I Europska je komisija pozvana kao savjetnik. Uloga PO-a (osim upravljanja i strateškog koordiniranja procesa planiranja) bila je raspraviti i odobriti glavna ostvarenja programskog procesa.

Kako bi se osigurala zadovoljavajuća razina teritorijalnog vlasništva u skladu s člankom 8. UZO-a, u programski su proces uključeni savjetnici sa središnje i lokalne razine te iz civilnog društva. Ponudili su vrijedne doprinose i propisno je provedeno savjetovanje s relevantnim dionicima i partnerima. Imali su pristup relevantnim informacijama, kao i značajnu ulogu tijekom postupka osmišljavanja. Zbog sigurnosnih mjera koje su primijenile vlade tijekom pandemije bolesti COVID, upotrijebljena su i internetska rješenja.

Sljedeća su savjetovanja provedena kao sastavni dio izrade analize situacije i strategije programa: organizirane su teritorijalne radionice u veljači 2020. i travnju 2021. u pograničnoj regiji koje su uključivale sve glavne dionike, čime se program pretvorio u pravi proces zajedničkog stvaralaštva. Glavna je svrha bila upoznati sudionike s glavnim rezultatima analize situacije te prikupiti mišljenja i iskustva o temama koje su spomenute i istražene u analizi. Pridonijeli su utvrđivanju glavnih prednosti, potencijala i otkrivenih izazova u svom području NUTS III i u programskom području, a te spoznaje mogu biti temelj za potencijalna ciljna područja programa. Glavni je ulazni i pripremni dokument bio nacrt analize situacije koja se temeljila na postojećim dokumentima i statističkim podacima.

Dionici su tijekom radionica u prvoj fazi upoznati s rezultatima deskriptivne analize uz ukazivanje na glavne značajke različitih tematskih područja. Ukupno 248 sudionika koji predstavljaju različite dionike u pogledu geografske pokrivenosti i zanimanja dalo je svoja mišljenja i zahtjeve za izmjenom analize o radionicama održanim u siječnju i veljači 2020. godine.

Sektorskim su dionicima u drugoj fazi u travnju 2021. predstavljeni prijedlozi o budućim, unaprijed odabranim ciljevima politika za novi program, a oni su izrazili svoja mišljenja i želje (preporuke o sadržaju predloženih ciljeva politika i/ili prijedlozi novih tematskih područja za novi program).

Provedene su dvije ankete s uzorkom od najmanje 100 lokalnih aktera kako bi se na strukturiran način usmjerili stavovi i mišljenja šire skupine dionika u analizu situacije, čime se dobilo složenije i realnije izvješće, te zatražilo mišljenje dionika o tematskim područjima koja su planeri predložili u tzv. privremenom dokumentu za donošenje odluka, uz povezivanje s procjenom učinka trenutačnog programa za stvaranje i jačanje međusobnih veza.

Prva je anketa provedena u siječnju/veljači 2020.; ciljana je e-pošta poslana na više od 1600 kontakata, od kojih je 348 dionika ispunilo upitnik o nacrtu analize situacije programskog područja. Druga anketa, provedena tijekom prosinca 2020. i siječnja 2021., za svoje je cilj imala više od 2500 ljudi, od kojih je 492 odgovorilo i navelo svoje mišljenje. Obje su ankete dale vrlo cijenjene i korisne informacije, dionicima su se postavljala pitanja o njihovim razvojnim ciljevima ili razmišljanjima. Stavovi dionika uključeni su u analizu situacije i dovršenu programsku strategiju.

Organizirano je i provedeno 10 razgovora s ključnim akterima programskog područja s ciljem prikupljanja informacija o trenutačnoj situaciji u programskom području i prikupljanju informacija o željenim smjerovima. Vođeni su razgovori s dionicima koji su predstavnici sljedećih institucija: Upravljačko tijelo za program 2014. – 2020. (mađarsko Ministarstvo vanjskih poslova i trgovine), zajedničko tajništvo za program 2014. – 2020. (u okviru poduzeća Széchenyi Program Office LLC), Sveučilište u Pečuhu, Zaklada za razvoj

poduzeća Šomođske županije, Uprava Zalske županije, nacionalno tijelo za program 2014. – 2020. (Hrvatsko Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije), Međimurska energetska agencija, Koprivničko-križevačka županija, Poduzetnički inkubator Virovitičko-podravske županije i Osječko-baranjska županija.

Osim stručnih foruma, na nacionalnim jezicima *provest će se i* javno savjetovanje o nacrtu programa Interrega i nacrtu SEA izvješća prije donošenja sadržaja.

U provedbu će Programa biti uključene dvije države članice, uključujući njihovo sudjelovanje u Odboru za praćenje (u daljnjem tekstu: OP). OP nadzire Program i njegovu izvedbu te u skladu s tim donosi odluke. Države članice dogovaraju sastav OP-a i njime se mora osigurati ravnomjerna zastupljenost relevantnih tijela, uključujući posrednička tijela, kao i predstavnika programskih partnera iz članka 29. Uredbe o Interregu u skladu s Uredbom o europskom kodeksu ponašanja za partnerstvo u okviru Europskih strukturnih i investicijskih fondova.

Takav će se sastav osigurati imenovanjem država članica. OP će donijeti poslovnik u kojem će biti navedene odredbe o njegovom funkcioniranju, pravima i obvezama, o pravima glasa i pravilima za prisustvovanje sastancima, kao i sredstvima i alatima za rješavanje sukoba interesa. Taj se pravilnik objavljuje u skladu s člankom 28.4. Uredbe o Interregu. Popis će članova biti objavljen na internetskoj stranici.
Partneri koji će biti imenovani u OP dodatno će se identificirati na temelju gore navedenih direktiva:

- trebali bi imati relevantno iskustvo u prekograničnim programima;
- trebali bi imati dokazanu sposobnost za aktivno sudjelovanje na sastancima OP-a i sposobnost doprinosa njegovu radu;
- trebali bi biti locirani i aktivni u pograničnom području;
- trebali bi imati predstavnike s potrebnim znanjem jezika;
- trebali bi biti kompetentni u svojem zanimanju.

U Sporazumu o partnerstvu, među ostalim važnim elementima, opisuje se mehanizam koordinacije, razgraničenja i komplementarnosti među fondovima i koordinacija među nacionalnim i regionalnim programima, kao i komplementarnosti među fondovima i drugim instrumentima Unije u državama članicama. Njime se i pružaju pomoć i informacije u koordinaciji za naš Program. Na taj se način osigurava dvostrani protok informacija.

Programski partneri uz podršku rada OP-a, Zajedničkog tajništva, Kontrolora i drugih programskih tijela služit će kao trajni mehanizmi koordinacije kojima se osigurava cjelokupna koordinacija i praćenje provedbe drugih instrumenata financiranja Unije i relevantnih nacionalnih instrumenata financiranja. Članovi i promatrači OP-a mogu biti uključeni u provedbu drugih programa i/ili postupak donošenja odluka (npr. županije/VUC-ovi u programima regionalnog/teritorijalnog razvoja u Hrvatskoj ili Mađarskoj) i stoga posjeduju proširene relevantne informacije.

U Hrvatskoj je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU) središnje tijelo državne uprave nadležno za planiranje i provedbu aktivnosti u pogledu usklađivanja s Europskom unijom u području regionalnih politika i korištenja fondova Europske unije. S obzirom na to da je zadužen za koordinaciju aktivnosti u pogledu upravljanja programima europske kohezijske politike na nacionalnoj razini, MRRFEU je odgovoran za pripremu, koordinaciju i upravljanje programima europske teritorijalne suradnje. MRRFEU u tom pogledu ima ulogu upravljačkog tijela, nacionalnog tijela, prve razine kontrole, kao i tijela za ovjeravanje za većinu hrvatskog portfelja ETS programâ i makroregionalnih strategija.

U Mađarskoj je portfelj za planiranje i provedbu programâ Interrega CBC u nadležnosti Ministarstva vanjskih poslova i trgovine (MVP). MVP je u fazi planiranja koordinirao proces programiranja za sve programe prekogranične suradnje u kojima sudjeluje Mađarska, a u procesu su sudjelovali i Ured premijera u funkciji koordinatora fondova kohezijske politike u Mađarskoj te Ministarstvo financija kao tijelo nadležno za teritorijalni razvoj na nacionalnoj razini. S obzirom na to da je MVP odgovoran za CBC programe Interrega, on sudjeluje u nadzornom odboru sporazuma o partnerstvu u Mađarskoj u savjetodavnoj ulozi. Osim toga, MVP zajedno s upravljačkim tijela glavnog programa sudjeluje u Odboru za koordinaciju razvojne politike koji se bavi svim pitanjima razvojne politike u Mađarskoj.

Praćenje i evaluacija:

Glavno tijelo zaduženo za praćenje i evaluaciju Programa jest OP uz pomoć Zajedničkog tajništva. OP će redovito, među ostalim, provjeravati:

- napredak u provedbi programa i u ostvarivanju ključnih etapa i ciljnih vrijednosti programa Interrega;

- sva pitanja koja utječu na uspješnost programa i mjere poduzete za rješavanje tih pitanja;
- napredak ostvaren u provedbi evaluacija i daljnjih djelovanja u pogledu nalazâ;
- provedbu komunikacijskih djelovanja i djelovanja povezanih s vidljivošću;
- napredak u provedbi operacija programa od strateške važnosti.

Pored svojih zadaća u pogledu odabira operacija navedenih u članku 22. Uredbe o Interregu, odbor za praćenje odobrava:

- metodologiju i kriterije za odabir operacija, uključujući sve njihove promjene, nakon obavješćivanja Komisije, ako je to zatraženo, uključujući uspostavljanje posebnih upravljačkih odbora koji će biti zaduženi za odabir operacija;
- plan evaluacije i njegove izmjene;
- svaki prijedlog upravljačkog tijela za izmjenu programa, među ostalim i za prijenos u skladu s člankom 19. stavkom 5. Uredbe o Interregu;
- završno izvješće o uspješnosti.

U svrhu mjerenja napretka i uspješnosti provodit će se evaluacija programa s pomoću sljedećih kriterija, među ostalima: djelotvornost, učinkovitost, relevantnost, koherentnost i dodana vrijednost za EU, s ciljem poboljšanja kvalitete koncepcije i provedbe programâ. Evaluacije mogu uključivati i druge relevantne kriterije, kao što su uključivost, nediskriminacija i vidljivost, te mogu obuhvaćati više od jednog programa. Evaluacija je javna.

Sustav praćenja i e-kohezija

5. Pristup komunikacijskim mjerama i mjerama povezanima s vidljivošću za program Interrega (ciljevi, ciljna publika, komunikacijski kanali, uključujući aktivnosti otvaranja prema javnosti putem društvenih medija, prema potrebi, planirani proračun i relevantni pokazatelji za praćenje i evaluaciju)

Upućivanje: članak 17. stavak 3. točka (h)

Komunikacija je izgradnja razumijevanja i ključ uspješne društvene promjene. Ona je usmjerena na misiju i na publiku te orijentirana na djelovanje. Osmišljena je strategija za postizanje tih ciljeva.

Oslanjajući se na iskustva prijašnjih programa između Mađarske i Hrvatske, i u novom će razdoblju naglasak biti na integraciji različitih kanala i alata za povećanje učinkovitosti. Stalna podrška pojedinačnim projektima u usklađivanju temeljne poruke programa, zajedničkog brenda Interrega i EU-a glavna je vodilja.

Komunikacija o djelovanju od strateške važnosti (ako je to slučaj) istaknuta je tijekom provedbe projekata i u širenja rezultata.

Komunikacija je, kao horizontalna mjera, maksimalno zelena, a posebna se pažnja pridaje smanjenju proizvodnje otpada. Sva je komunikacija planirana vodeći računa o načelima jednakog pristupa i jednakih mogućnosti za sve.

Ciljevi moraju biti specifični, mjerljivi, ostvarivi, usmjereni na rezultate i vremenski ograničeni:
(1) Osiguravanje transparentnosti cjelokupnog procesa provedbe programa,
(2) Poticanje zanimanja kod svih relevantnih ciljnih skupina,
(3) Pružanje dovoljnih informacija i uputa o zahtjevima provedbe za korisnike,
(4) Uključivanje građana za aktivniji i pozitivniji pristup EU-u i njegovim institucijama,
(5) Osiguravanje stalnog protoka informacija među različitim strukturama provedbe programa.

Pokazatelji:
(cilj 1) Povećanje broja objavljenih članaka,
(cilj 2) Povećanje broja sudionika javnih događanja,
(cilj 2) Ostvaren određen broj kontakata putem društvenih mreža,
(cilj 3) Povećanje broja posjeta internetskoj stranici,
(cilj 4) Ostvaren određen broj projekata s imenovanim voditeljem komunikacija,
(cilj 4) Povećanje broja građana na mađarsko-hrvatskom pograničnom području kojima su poznate aktivnosti prekogranične suradnje u regiji koje financira EU,
(cilj 5) Pozitivna evaluacija interne komunikacije.

Ciljne skupine uključuju (potencijalne) sudionike u projektima, relevantna tijela javne vlasti na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, profesionalne udruge i poslovne zajednice, gospodarske i socijalne partnere, nevladine organizacije, nositelje i promotore projekta, širu javnost, strukture koje provode programe, EU institucije i medije.

Kao središnje skladište svih informacija predviđen je integrirani internetski portal, kao i za izravan pristup kanalima programa na društvenim medijima. Poseban je odjeljak posvećen razmjeni informacija između tijela za provedbu programa, kao i bazi podataka s resursima za komunikacijske aktivnosti podržanih operacija.

Jedni od najčešće upotrjebljavanih komunikacijskih alata za krajnje korisnike bili su događaji na razini programa i projekta, a poslužili su i kao jedan od glavnih izvora informacija o programu za širu javnost. Zadržavaju se kao redovita značajka programa. Kad to bude moguće s obzirom na javnozdravstvene uvjete u dvije države članice, naglasak će biti na događajima srednjeg i većeg razmjera (i tematskim, npr. Europski dan suradnje, Tjedan regija EU-a) kako bi se osigurao interes medija i sinergije multifunkcionalnog pristupa organizaciji događanja. Kako bi se osigurala što šira publika, oslanjajući se na pouke naučene tijekom pandemije bolesti COVID-19, događaji će biti dostupni u digitalnom obliku, kao i uz publiku uživo, kad god je to moguće.

Tiskani su materijali svedeni na minimum i prednost se daje digitalnoj verziji i širenju, a tiskani se primjerci proizvode samo u iznimnim slučajevima. Svi su promotivni materijali izrađeni uzimajući u obzir njihovu namjenu, ciljanog primatelja i, ako je to moguće, njihovu ponovnu upotrebu.

Kako bi već uspostavljeni odnos s medijima napredovao, programom se želi postići proaktivniji pristup s proizvodnjom više gotovih informacija o programu, čime će se osigurati točnost i primjerenost informacija. Predstavnici su medija pozvani na sva javna događanja koja se organiziraju u okviru programa i na raspolaganju će imati priopćenja za javnost i druge popratne materijale i informacije.

Elementi vizualnog identiteta programa (u ažuriranom obliku) ostaju u uporabi u mjeri u kojoj je to moguće uzimajući u obzir pravila o vizualnom identitetu EU-a i brenda Interrega; točna pravila bit će detaljno navedena u dokumentima na razini programa.

Uz sve ostale komunikacijske alate i kanale, u odgovarajućim prilikama kada se procijeni da je nužan poseban ciljani pristup, upotrebljavat će se i izravna e-pošta i telefonski pozivi (linija za pomoć).

Provedba komunikacijskih aktivnosti u okviru nadležnosti zajedničkog tajništva osigurava se dodjelom komunikacijskog voditelja na temelju povjerenja upravljačkog tijela u skladu s člankom 36. stavkom 1. Uredbe o Interregu. Troškovi tehničke pomoći za komunikacijske aktivnosti doseći će granicu postavljenu kao zahtjev na razini EU-a. Razmatrat će se isplativost komunikacijskih aktivnosti kad god je to moguće i primijenit će se razumna potrošnja kad god je to izvedivo, uključujući široku primjenu digitalnih materijala i alata, upotrebe besplatnih prostora za događanja i privlačenje pozornosti medija inovativnim i kreativnim pristupom.

6. Navođenje potpore manjim projektima, što obuhvaća male projekte u okviru fondova za male projekte.
Upućivanje: članak 17. stavak 3. točka (i), članak 24.

Programom će se podržati manji projekti prema točki (a) članka 24. Uredbe o Interregu, što znači da će takvim operacijama biti pružena izravna potpora, i da će se / da se neće podržati manji projektni fond kako je omogućeno člankom 25. Uredbe o Interregu.[3]

Tijekom prošlih programa na mađarsko-hrvatskoj granici koje je financirala EU (PHARE CBC, Interreg IIIA, IPA CBC i Interreg V-A), manji su projekti bili u središtu suradnje. Mnogi dionici u ovoj pograničnoj regiji shvaćaju da unapređenje suradnje ne ovisi nužno o iznosu dodijeljenih sredstava, već da se manjim projektima često mogu stvoriti mnoge nove veze i može širiti kulturu prekograničnog planiranja i djelovanja jednako kao i većim projektima. To je razlog zašto su u sve prošle programe bili uključeni projekti „od građana za građane" kao jedno od područja suradnje, s obzirom na to da su oni bili najbolji primjeri za sjajne rezultate uz umjerenu količinu potrošnje.
Opsegom određenog projekta određuje se radi li se o manjem projektu ili uobičajenom projektu. Treba postojati mogućnost podnošenja i upravljanja manjim projektima u svim ciljevima politike i specifičnim ciljevima. U slučaju svih ostalih ciljeva politika pozivima za podnošenje prijedloga odredit će se treba li zadržati zasebnu raspodjelu za manje projekte i kako će se oni morati prijaviti i provesti u okviru određenog cilja politika / specifičnog cilja. Kako bi se povećala sve veća skupina korisnika, programom će se pokušati proširiti uobičajeni krug potencijalnih podnositelja zahtjeva uključivanjem sve više organizacija u manje projekte, na primjer neprofitne organizacije civilnog društva, stručne organizacije, obrazovne organizacije, servisi socijalnog rada i socijalne skrbi, organizacije za upravljanje turističkim odredištima ili profesionalne turističke organizacije, kulturne ustanove i organizacije prekogranične suradnje, među ostalim.

[3] Zbog trenutačno aktivnih pregovora između dviju država članica, odluka o korištenju manjeg projektnog fonda bit će donesena kasnije.

Da bi se zadovoljile potrebe potencijalnih podnositelja zahtjeva i korisnika koji se obično prijavljuju za financiranje u okviru manjih projekata, programom će se uspostaviti posebne odredbe za ovu kategoriju projekata, npr. manja okvirna veličina projekta, ograničen broj partnerskih organizacija u jednom projektu i ograničeno trajanje projekta. Korisnici će manjih projekata u najvećoj mogućoj mjeri upotrebljavati pojednostavljene opcije troškova koje se nude u programu, a ograničenim korištenjem stvarnih troškova pridonijet će se jednostavnijem izvješćivanju, kontroli i bržem vršenju nadoknade. Odbor za praćenje / odbor za upravljanje utvrđuje detaljna pravila prije svakog poziva na podnošenje prijedloga i zasebno za svaki relevantni cilj politika.

7. Provedbene odredbe

7.1. Programska tijela

Upućivanje: članak 17. stavak 6. točka (a)

Tablica 9.

Programska tijela	**Ime ustanove** [255]	**Osoba za kontakt** [200]	**E-adresa** [200]
Upravljačko tijelo			
Nacionalno tijelo (za programe s trećim zemljama sudionicama ili partnerskim zemljama sudionicama, ako je to primjenjivo)			
Tijelo za reviziju			
Skupina predstavnika revizora (za programe s trećim zemljama sudionicama ili partnerskim zemljama sudionicama, ako je to primjenjivo)			
Tijelo kojemu Komisija treba izvršavati isplate			

7.2. Postupak za osnivanje zajedničkog tajništva

Upućivanje: članak 17. stavak 6. točka (b)

Partnerske zemlje pristale su uspostaviti Zajedničko tajništvo (ZT) xxxx

ZT će biti funkcionalno neovisan unutar organizacijskih struktura xxx-a; međutim, institucija domaćin će unatoč tome osigurati potrebnu podršku pozadinskog ureda za nesmetani rad, kao i horizontalne usluge za uspješnu provedbu Programa.

ZT će blisko surađivati s upravljačkim tijelom na koordinaciji i provedbi programa te pružati podršku nacionalnim tijelima (NT). Upravljačko tijelo i ZT radit će u sklopu sustava kojim se osigurava s jedne strane njihova suradnja, a s druge strane njihova neovisnost od nacionalnih struktura. ZT će također pomagati OP-u obavljati njihove pripadajuće funkcije i zadaće (među ostalim i organiziranje sastanaka OP-a, uključujući pripremu i dostavu dokumenata, pomoć kod donošenja odluka, osiguravanje daljnjih djelovanja). Nadalje, ZT će podnositeljima zahtjeva pružiti informacije o mogućnostima financiranja, pomoći u procesu traženja partnera i razvoja projekata, upravljati postupkom prijave, podržati postupak procjene i odabira operacija te će pomoći korisnicima u provedbi operacija. ZT će osim toga pripremiti dokumente na razini programa (npr. smjernice za podnositelje zahtjeva i korisnike, izvješća koja će upravljačko tijelo dostaviti Europskoj komisiji nakon odobrenja OP-a), koordinirati evaluacije provedene tijekom provedbe programa i obavljat će aktivnosti informiranja i promicanja.

Broj i kvalifikacija osoblja moraju odgovarati gore utvrđenim zadaćama. ZT će imati odgovarajuće osoblje uzimajući u obzir programsko partnerstvo. Članovi osoblja biraju se dogovorom dviju država članica. Odbor za odabir sastavljen od po jednog predstavnika svake države članice i predstavnika institucije domaćina odlučuje o osobi koja će biti na čelu ZT-a. Članove ZT-a bira odbor koji se sastoji od po jednog predstavnika svake države članice, čelnika ZT-a i predstavnika institucije domaćina. Osoblje ZT-a bit će zaposlenici xxx-a.

ZT će biti smješten u xxx, a osoblje ZT-a u xxx, kontaktna točka / antena za ZT bit će uspostavljena u xxx.
Cjelokupnom strukturom i radom ZT-a koordinirat će čelnik ZT-a, uz izravnu podršku sljedećih članova osoblja:

– Zamjenik čelnika ZT-a
– Programski upravitelji
– Voditelj komunikacija – uloga koju obavljaju drugi članovi osoblja ili osoba zaposlena na puno radno vrijeme
– Financijski upravitelji – uloga koju obavljaju drugi članovi osoblja ili osoba zaposlena na puno radno vrijeme

ZT će se financirati iz tehničke pomoći programa. Detaljna pravila financijskog upravljanja programskih tijela koje će provoditi partnerske zemlje bit će navedena u memorandumu o razumijevanju.

7.3. Raspodjela obveza među državama članicama sudionicama i, ako je to primjenjivo, trećim zemljama sudionicama i PZP-ovima koji sudjeluju, u slučaju financijskih ispravaka koje izriče upravljačko tijelo ili Komisija

Upućivanje: članak 17. stavak 6. točka (c)

7.3.1. Opća pravila o obvezama između država članica

Svaka je država članica odgovorna za sprječavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti.

Upravljačko tijelo, ne dovodeći u pitanje odgovornost države članice prema članku 52. Uredbe o Interregu, osigurava da se za svaki iznos isplaćen kao rezultat nepravilnosti (ili kada upravljačko tijelo ima pravo povući se iz Ugovora o subvencijama i zahtijevati povrat doprinosa EU-a u cijelosti ili djelomično) osigura povrat od glavnog partnera. Partneri glavnom partneru vraćaju sve nepropisno isplaćene iznose.

Ako glavni partner ne uspije osigurati povrat od ostalih partnera ili ako upravljačko tijelo ne uspije osigurati povrat od glavnog partnera, država članica na čijem se području nalazi dotični partner ili je, u slučaju EGTS-a, ondje registriran, nadoknađuje upravljačkom tijelu sve iznose koji su nepropisno isplaćeni tom partneru.

Ako je upravljačko tijelo odgovorno za bilo kakve pravne troškove regresnog postupka, čak i ako je postupak neuspješan, troškove će nadoknaditi država članica u kojoj se nalazi glavni partner odgovoran za navedeni postupak.

Upravljačko tijelo odgovorno je za nadoknadu vraćenih iznosa u opći proračun Unije u skladu s raspodjelom obveza među državama članicama sudionicama.

Upravljačko će tijelo nadoknaditi sredstva Uniji nakon povrata iznosa od glavnog partnera / partnera / države članice.

U skladu s člankom 52. stavkom 4. Uredbe o Interregu, nakon što država članica upravljačkom tijelu nadoknadi sve iznose koji su nepropisno isplaćeni partneru, može nastaviti ili pokrenuti postupak povrata protiv tog partnera u skladu sa svojim nacionalnim pravom. Država članica nema nikakvu obvezu izvješćivanja prema tijelima programa, odboru za praćenje ili Europskoj komisiji u pogledu takvih nacionalnih povrata.

Ako država članica nije upravljačkom tijelu nadoknadila iznose koji su nepropisno isplaćeni partneru, ti iznosi podliježu nalogu za povrat koji izdaje Komisija i koji se izvršava, kad je to moguće, prijebojem u odnosu na odgovarajuću državu članicu u programu. Takav povrat nije financijski ispravak i njime se ne umanjuje iznos potpore iz EFRR-a ili iz bilo kojeg instrumenta Unije za financiranje vanjskog djelovanja za program. Iznos ostvaren povratom predstavlja namjenski prihod u skladu s člankom 21. Uredbe (EU, Euratom).

Kad je riječ o iznosima koje država članica nije nadoknadila upravljačkom tijelu, prijeboj se odnosi na naknadna plaćanja za isti program Interrega. Upravljačko tijelo potom vrši prijeboj u odnosu na tu državu članicu u skladu s raspodjelom obveza među državama članicama sudionicama kako je utvrđena u programu Interrega u slučaju financijskih ispravaka koje izriču upravljačko tijelo ili Komisija.

Države se članice slažu da niti glavni niti upravljačko tijelo programa nisu dužni vratiti nepropisno isplaćen iznos ako je riječ o kumulativnom iznosu doprinosa iz fonda Unije operaciji u obračunskoj godini koji ne premašuje 250 EUR, bez kamata.

7.3.2. Pravila o raspodjeli obveza

Države su članice suglasne da će biti obvezne kako slijedi:

• *Nepravilnosti u vezi s glavnim ili jedinim partnerom ili partnerima:*

Država članica snosi obvezu vraćanja nepropisno isplaćenog iznosa kako je opisano u točki 7.3.1., osim ako dokaže da je jedini partner ili partner već prenio nepropisni iznos vodećem partneru koji se nalazi na teritoriju druge države članice. Država članica snosi obvezu za moguće financijske posljedice nepravilnosti koje su posljedica djelovanja glavnog ili jedinog partnera ili partnerâ koji se nalaze na njezinom teritoriju.

• *Nepravilnosti zajedničkih upravljačkih tijela:*

U slučaju nepravilnosti koje su posljedica radnji i odluka upravljačkog tijela, tijela koje obavlja računovodstvenu funkciju i/ili zajedničkog tajništva, obvezu prema Europskoj komisiji i odboru za praćenje snosi država članica u kojoj se nalazi upravljačko tijelo, tijelo koje obavlja računovodstvenu funkciju i zajedničko tajništvo.

• *Sustavna nepravilnost – na nacionalnoj razini:*

U slučaju da Europska komisija ili tijelo za reviziju utvrdi sustavnu pogrešku koja se može jasno povezati s državom članicom, dotična država članica snosi isključivu obvezu povrata.

• *Sustavna nepravilnost – na programskoj razini:*

Za sustavnu nepravilnost ili financijski ispravak na programskoj razini koja se ne može povezati s državom članicom, obvezu zajednički i jednako snose države članice.

• *Financijski ispravak na programskoj razini:*

Ako Europska komisija utvrdi financijski ispravak na programskoj razini, obvezu utvrđuje upravljačko tijelo, tijelo za reviziju i tijelo koje obavlja računovodstvene funkcije. Država članica, kao opće pravilo, snosi obvezu plaćanja takvog ispravka. Država članica plaća dio ispravka koji je razmjeran iznosima za koje je tijelo za reviziju utvrdilo da ih je država članica nepropisno potvrdila.

Gore opisana načela obveza primjenjuju se i na financijske ispravke tehničke pomoći (TP) izračunate u skladu s člankom 27. Uredbe o Interregu, budući da bi takve ispravke bile izravna posljedica nepravilnosti povezanih s projektom (bilo sustavnih ili ne). Upravljačko će tijelo obavještavati državu članicu o svim nepravilnostima i njihovom utjecaju na TP.

Država članica izvješćuje o nepravilnostima u skladu s kriterijima za utvrđivanje slučajeva nepravilnosti koje treba prijaviti, podataka koje treba dostaviti i formata za izvješćivanje utvrđenim u UZO-u. O nepravilnostima izvješćuje država članica u kojoj izdatke plaća vodeći partner ili korisnik koji provodi projekt. Specifična procedura u tom pogledu bit će dio opisa sustava upravljanja i kontrole programa koji će se uspostaviti u skladu s člankom 69. stavkom 12. UZO-a.

8. Upotreba jediničnih troškova, jednokratnih iznosa, paušalnih stopa i financiranja koje nije povezano s troškovima

Upućivanje: članci 94. i 95. Uredbe (EU) 2021/1060 (Uredba o zajedničkim odredbama)

Tablica 10. Upotreba jediničnih troškova, jednokratnih iznosa, paušalnih stopa i financiranja koje nije povezano s troškovima

Namjeravana upotreba članaka 94. i 95.	**DA**	**NE**
Od trenutka donošenja u okviru programa primjenjivat će se nadoknada prihvatljivih rashoda na temelju jediničnih troškova, jednokratnih iznosa i paušalnih stopa iz prioriteta u skladu s člankom 94. Uredbe o zajedničkim odredbama (ako je odgovor „da", ispunite Dodatak 1.)	☐	☒
Od trenutka donošenja u okviru programa primjenjivat financiranje koje nije povezano s troškovima u skladu s člankom 95. Uredbe o zajedničkim odredbama (ako je odgovor „da", ispunite Dodatak 2.)	☐	☒

DODACI

Karta 1.:	Karta programskog područja
Dodatak 1.:	Doprinos Unije na temelju jediničnih troškova, jednokratnih iznosa i paušalnih stopa nije primjenjivo
Dodatak 2.	Doprinos Unije na temelju financiranja koje nije povezano s troškovima nije primjenjivo
Dodatak 3.:	Popis planiranih operacija od strateške važnosti i njihov vremenski raspored

Karta 1.
Karta programskog područja

Dodatak 1. **Nije primjenjivo**

Doprinos Unije na temelju jediničnih troškova, jednokratnih iznosa i paušalnih stopa
Predložak za podnošenje podataka Komisiji na razmatranje
(članak 94. Uredbe (EU) 2021/1060 (Uredba o zajedničkim odredbama))

Datum podnošenja prijedloga	

Ovaj dodatak nije potreban kada se upotrebljavaju pojednostavnjene mogućnosti obračuna troškova na razini EU-a uspostavljene delegiranim aktom iz članka 94. stavka 4. Uredbe o zajedničkim odredbama.

A. Sažetak glavnih elemenata

Prioritet	Fond	Specifični cilj	Procijenjeni udio ukupnih dodijeljenih financijskih sredstava u okviru prioriteta na koji će se primijeniti pojednostavnjena mogućnost obračuna troškova, u %	Obuhvaćena vrsta operacije / obuhvaćene vrste operacija		Pokazatelj na temelju kojeg se pokreće nadoknada		Mjerna jedinica za pokazatelj na temelju kojeg se pokreće nadoknada	Vrsta pojednostavnjene mogućnosti obračuna troškova (standardni raspon jediničnih troškova, jednokratnih iznosa ili paušalnih stopa)	Iznos (u EUR) ili postotak (u slučaju paušalnih stopa) pojednostavnjene mogućnosti obračuna troškova
				Oznaka[1]()	Opis	Oznaka[2]()	Opis			

([1]) Ovim se upućuje na područje intervencije dimenzije iz Tablice 1. Priloga I. Uredbi o zajedničkim odredbama.

([2]) Ovim se upućuje na oznaku zajedničkog pokazatelja ako je to primjenjivo.

B. Pojedinosti prema vrsti operacije (mora se popuniti za svaku vrstu operacije)

Je li upravljačko tijelo primilo potporu vanjskog poduzeća radi utvrđivanja pojednostavnjenih troškova navedenih u nastavku?

Ako jest, navedite o kojem se vanjskom poduzeću radi: **Da/Ne – Naziv vanjskog poduzeća**

1.1. Opis vrste operacije, uključujući kalendar provedbe (1)	
1.2. Specifični cilj	
1.3. Pokazatelj na temelju kojeg se pokreće nadoknada (2)	
1.4. Mjerna jedinica za pokazatelj na temelju kojeg se pokreće nadoknada	
1.5. Standardni raspon jediničnih troškova, jednokratnih iznosa ili paušalnih stopa	
1.6. Iznos po mjernoj jedinici ili postotak (za paušalne stope) pojednostavnjene mogućnosti obračuna troškova	
1.7. Kategorije troškova obuhvaćene jediničnim troškovima, jednokratnim iznosima ili paušalnim stopama	

(1) Planirani datum početka odabira operacija i planirani datum njihova završetka (upućivanje na članak 63. stavak 5. Uredbe o zajedničkim odredbama).

(2) Za operacije koje obuhvaćaju više pojednostavnjenih mogućnosti obračuna troškova koji pokrivaju različite kategorije troškova, različite projekte ili sukcesivne faze pojedine operacije polja od 1.3. do 1.11. moraju se popuniti za svaki pokazatelj na temelju kojeg se pokreće nadoknada.

1.8. Obuhvaćaju li te kategorije troškova sve prihvatljive troškove operacije? (Da/ne)	
1.9. Metoda prilagodbe/prilagodbi (3)	
1.10. Provjera uspješnosti ostvarenih jedinica – opišite koji će se dokument/dokumenti ili sustavi upotrijebiti za provjeru uspješnosti ostvarenih jedinica – opišite što će se provjeravati tijekom provjera upravljanja i tko će provoditi te provjere – opišite mehanizme koji će se uvesti za prikupljanje i pohranu relevantnih podataka/dokumenata	
1.11. Mogući negativni poticaji, mjere ublažavanja[i] procijenjena razina rizika (visoka/srednja/niska)(4)	
1.12. Ukupan iznos (na nacionalnoj razini i na razini EU-a) za koji se očekuje da će ga Komisija nadoknaditi na toj osnovi	

C: Izračun standardnog raspona jediničnih troškova, jednokratnih iznosa ili paušalnih stopa**

1. Izvor podataka upotrijebljenih za izračun standardnog raspona jediničnih troškova, jednokratnih iznosa ili paušalnih stopa (tko je proizveo, prikupio i zabilježio podatke; gdje su podaci pohranjeni; krajnji datumi; potvrđivanje itd.):

2. Navedite zašto su predložena metoda i izračun na temelju članka 88. stavka 2. Uredbe o zajedničkim odredbama relevantni za tu vrstu operacije:

3. Navedite kako su provedeni izračuni, posebice uključujući eventualne pretpostavke s obzirom na kvalitetu ili količine. Ako je to relevantno, trebalo bi upotrijebiti i dostaviti, ako se to zatraži, statističke dokaze i referentne vrijednosti u formatu kojim se Komisija može koristiti.

4. Objasnite kako ste osigurali da su u izračun standardnog raspona jediničnih troškova, jednokratnih iznosa ili paušalnih stopa uključeni samo prihvatljivi rashodi;

5. Procjena jednog ili više tijela za reviziju s obzirom na metodologiju izračuna te iznose i mehanizmi kojima se osiguravaju provjera, kvaliteta, prikupljanje i pohrana podataka:

(3) Ako je to primjenjivo, naznačite učestalost i vrijeme prilagodbe te jasno upućivanje na specifični pokazatelj (uključujući poveznicu na internetske stranica na kojima je pokazatelj objavljen ako je to primjenjivo).

(4) Postoje li potencijalne negativne posljedice na kvalitetu operacije koju se podupire i ako postoje, koje će se mjere (kao što je osiguranje kvalitete) poduzeti kako bi se ublažio taj rizik?

Dodatak 2. **Nije primjenjivo**

Doprinos Unije na temelju financiranja koje nije povezano s troškovima
Predložak za podnošenje podataka Komisiji na razmatranje

(članak 95. Uredbe (EU) 2021/1060 (Uredba o zajedničkim odredbama))

Datum podnošenja prijedloga	

Ovaj dodatak nije potreban kada se upotrebljava financiranje koje nije povezano s troškovima na razini EU-a uspostavljeno delegiranim aktom iz članka 95. stavka 4. Uredbe o zajedničkim odredbama.

A. Sažetak glavnih elemenata

Prioritet	**Fond**	**Specifični cilj**	***Iznos obuhvaćen financiranjem koje nije povezano s troškovima***	**Obuhvaćena vrsta operacije / obuhvaćene vrste operacija**		**Uvjeti koji se trebaju ispuniti / rezultati koji se trebaju ostvariti na temelju kojih Komisija vrši nadoknadu**	**pokazatelj**		**Mjerna jedinica za uvjete koji se trebaju ispuniti / rezultate koji se trebaju ostvariti na temelju kojih Komisija vrši nadoknadu**	**Predviđena vrsta metode nadoknade koja se upotrebljava radi nadoknade korisniku ili korisnicima**
				Oznaka (1)	Opis		Oznaka (2)	Opis		

(1) Ovim se upućuje na oznaku za područje intervencije dimenzije iz Tablice 1. Priloga I. Uredbi o zajedničkim odredbama i Prilog IV. Uredbe o EMFAF-u.

(2) Ovim se upućuje na oznaku zajedničkog pokazatelja ako je to primjenjivo.

B. Pojedinosti prema vrsti operacije (mora se popuniti za svaku vrstu operacije)

1.1. Opis vrste operacije			
1.2. Specifični cilj			
1.3. Uvjeti koji se trebaju ispuniti ili rezultati koji se trebaju ostvariti			
1.4. Rok za ispunjenje uvjetâ ili ostvarenje rezultata			
1.5. Mjerna jedinica za uvjete koji se trebaju ispuniti / rezultate koji se trebaju ostvariti i na temelju kojih Komisija vrši nadoknadu			
1.6. Privremeni rezultati (ako je to primjenjivo) na temelju kojih Komisija vrši nadoknadu, s rasporedom nadoknada	Privremeni rezultati	Predviđeni datum	Iznosi (u EUR)

1.7. Ukupan iznos (uključujući financiranje sredstvima Unije i financiranje nacionalnim sredstvima)	
1.8. Metoda prilagodbe/prilagodbi	
1.9. Provjera ostvarenja rezultata ili ispunjenja uvjeta (i ako je to relevantno, privremenih rezultata) – opišite koji će se dokument/dokumenti ili sustavi upotrijebiti za provjeru ostvarenja rezultata ili ispunjenja uvjeta (i ako je to relevantno, svaki od privremenih rezultata) – opišite kako će se provoditi provjere upravljanja (uključujući one na licu mjesta) i tko će ih provoditi – opišite postojeće mehanizme koji će se uvesti za prikupljanje i pohranu relevantnih podataka/dokumenata	
1.10. Upotreba bespovratnih sredstava u obliku financiranja koje nije povezano s troškovima / Jesu li bespovratna sredstva koja države članice pružaju korisnicima u obliku financiranja koje nije povezano s troškovima? [Da/ne]	
1.11. Mehanizmi za osiguravanje revizijskog traga Navedite tijelo odgovorno / tijela odgovorna za te mehanizme.	

Dodatak 3.

Popis planiranih operacija od strateške važnosti i njihov vremenski raspored – članak 17. stavak 3. nije primjenjivo[4]

Polje za unos teksta [2 000]

[4] Pregovori su između dviju država članica u tijeku, popis će biti dostavljen kasnije, ako se postigne dogovor.